Л 139с VII-74

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЈЕДИНСТВЕНОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

БРОЈ 4 ГОД. I | ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ | БЕОГРАД, 30 ДЕЦЕМБАР 1944 | КР. МИЛУТИНА 6, ТЕЛ. 27-383 | ЦЕНА 20 ДИН.

ЗА НОВУ 1945 ГОДИНУ

СЛОБОДА И НЕЗАВИСНОСТ

Повеље, како год се звале, немају волшебну моћ да саме донесу слободу и независност народима. Оне су у најбољем случају у стању само да прокламују право на независност сваког народа који хоће да се бори за слободу.

Но право на слободу још није слобода. Право на слободу имају и робови кад би били кадри да се ослободе.

Ни борити се за слободу није довољно. Њу треба стећи и учврстити, за њу се мора „и на страшном месту постојати", ако се жели да једног дана букне као мир, хлеб и срећа. Јер слобода која би била само тантуз фразе о слободи после више од три и по године величанствене Титове ослободилачке борбе наших народа — не може да задовољи. Нама не треба реч слобода, ми хоћемо њу саму. Јаку и непобедиву слободу, државу слободе и независности, државу слободе на власти. А то је оно што изграђујемо, што већ имамо: истинску народну демократију.

Међутим, за истинитост демократије постоји само један критеријум — борба против Хитлера, хитлеризма, Хитлерових слугу, петоколонаша, издајица; српски је речено, борба против Швабе и Дражe.

Борећи се против Хитлера, чији је пораз толико отсудан по слободу свих људи и народа, ми водимо рат и против свих непријатеља демократије у нашој земљи. Пораз Хитлера значи пораз свих његових помагача. У земљама где је народно-ослободилачка војска тукла Хитлера, дотукла је и издајице, непријатеље демократије. Тамо где је народ поразио нацистичку војску, поразио је и издају и ударио гранитне темеље демократији. Потукавши, као код нас, до ногу Дражу и остале Квислинге, наш народ је створио све предуслове да на демократској бази изгради своју слободу и независност. Зато се код нас не дешавају и не могу да десе варијације на Брисел и Атину. И зато коначно, Атлантска повеља код нас не претставља само речи написане на хартији, него и чињеницу извојевану страховитим борбама, уз цену невиђених жртава и уз спремност свих народа Југославије да право загарантовано тим документом бране и одбране упорношћу коју ништа не може да поколеба. Јер оно што је толиким масовним јунаштвом подигнуто на пиједестал чињенице има и да остане чињеница. Тако хоће правда, наши савезници, а и наша војска, која ће за коначно освојење и одбрану наше слободе и независности гонити окупатора и издајнике до Берлина, до истраге.

Сигурни у победу, улазимо у нову, 1945 годину, уверени да ће нам донети слободу и независност, коју смо хтели и извојевали борбама које немају примера у историји.

МОБИЛИЗАЦИЈА И ДЕМОБИЛИЗАЦИЈА

У време када су Немци напредовали на фронтовима, заклети непријатељи слободе код нас пропагирали су мит о швапској свемоћи и непобедивости. „Није још време" за устанак и „чекајте на знак", — то су биле пароле којима су покушали да угуше устанички напор Србије. Под тим паролама успели су да одрже у пасивности и добар део нашег Београда све до 20 октобра. Тада су ослобођени Београђани дошли у могућност да се придруже борбеним редовима најбољих синова наших народа који нису чекали ни на какав тајанствени позивни знак и који су били свесни да је оружана борба против Немаца једини пут којим се може срушити фашистичка сила и освојити слобода. Срби су, као и остали народи Југославије, нашли у себи снаге да се мобилишу за борбу и под швапском окупацијом, па су Београђани тим пре своје ослобођење и схватили — не као крај рата, напора и мука — већ као могућност да се и они придруже борби и допринесу свој део терета за успешан завршетак рата и изградњу ратом опустошене земље. Београђани су својим очима видели како су они који су им говорили да „није још време" за борбу против окупатора, побегли заједно са њим не давши никакав „знак" за борбу. Када су свој положај схватили, Београђани су листом пошли — једни на фронт, други на рад за обнову и помоћ фронту. Снажним ослободилачким налетом наше војске у Србији потпуно је био разбијен мит о непобедивој снази швапске армије, тако да је ишчезла и основица на којој је био заснован делимични успех дражиновске пароле „још није време".

Али, ако је Србија ослобођена, ако је и Београд слободан, још увек постоји фронт у Срему на домак Београду, а хитлеровска војска није уништена, нити ће рат бити завршен све док у Берлин не умарширају савезничке армије. Пред све слободољубиве народе, па и пред нас, поставља се задатак да извршимо крајње напоре, и на фронту и у позадини, да би се убрзао долазак дана када ћемо моћи да оставимо пушке и топове и да сви прегнемо на ударничку обнову и изградњу земље, која жељно ишчекује мир.

Међутим, са истеривањем непријатеља из Београда и Србије још увек нису уништени сви канали којима он протура своју пропаганду са намером да ослаби ратни напор наше земље и одложи на што дуже време свој крај. Како он то покушава да постигне? — Пошто не може уз добоше и трубе да прича о томе како је претерано снажан и непобедив, он протура паролу како је претерано слаб. Не чује се више нико у Београду да говори како су Немци сувише јаки, те да је оружана борба против Хитлера пробијање зида главом. Али се чује овде онде прича о томе како не треба баш „у лудо" гинути на фронту када је Хитлер „и онако готов", а Немачка се „може сматрати" побеђеном и рат „завршеним", пошто је крајњи исход јасан као дан. Стварањем такве атмосфере као да је рат свршен и потпуно ослобођење земље дошло непријатељ жели, пре свега, да одврати пажњу од нашег главног задатка данашњице који је изражен у пароли: све за фронт — све за победу. Он би хтео да овим опробаним пропагандним триком ослаби нашу будност, и тако претстави наш напор за мобилизацијом као нешто сувишно и непотребно у моменту када је мобилизација баш најпотребнија. Он би хтео да га сматрамо мртвим и оставимо на миру да би добио времена да залечи ране које смо му нанели, нашао могућности да се прибере, опорави и оснажи. Зато ту и такву хитлеровску пропаганду подвалу морамо и посматрати баш у светлости садашњег покушаја немачке противофанзиве у Белгији, где Рундштет мобилизацијом сваког атома преостале ратне енергије покушава да извојује макар какав тактички успех.

Тек онда када све ово имамо у виду, свима онима који ову земљу воле постаје јасно од кога долази и чему служи прича о томе како је Хитлер већ „готов".

Поред свега тога, ипак има људи који по **други пут** наседају вештo смишљеној немачкој пропаганди којом се она служи да би се што више онемогућио ратни напор савезничких земаља. Срећом, мали је број Београђана који данас не виде да су они који поново протурају — истина у измењеном издању — паролу „није време за борбу" непријатељи наше слободе. Уколико то нису прави агенти Гестапоа они су људи за које, због личног кукавичлука, баш никада „није време" за борбу кад год је рат и земљу треба бранити од завојевача. **Пре 20 октобра није било време за борбу зато што је непријатељ сувише јак. Сада опет није време зато што је рат већ „свршен чин".** Јасно је као дан да такви људи, свесно или не, служе непријатељу тиме што уносе: дух демобилизације у нашу земљу у време када је мобилизација свих расположивих снага главни задатак дана.

С. И.

САФОНТА У СРЕМУ

Наша артилерија на положају

АФЖ и ЈНОФ

Право место наше жене

Не може се замислити федеративна Југославија без једнакости свих њених народа, тако исто демократска Југославија не би била истински демократска кад не би гарантовала пуна права свим својим грађанима, и мушкарцима и женама.

Смртна опасност од фашистичких поробљивача учинила је да жене учествују у борби за ослобођење своје земље,

Антифашистички фронт жена је окупљао најшире слојеве жена, мобилисао их за решавање задатака, које је пред наше народе постављао народно ослободилачки покрет. Борба против окупатора истицала је све нове и нове задатке. Она је била нераздвојно везана с борбом против старе Југославије, рушењем и разбијањем реакције, која се повезала с фашистичким окупатором.

У ослобођеном Београду жене са пуно полета, са пуно воље, учествују у раду, активизирају се кроз АФЖ. На многим конференцијама оне манифестују своју оданост народно-ослободилачкој борби, своју решност да ће дати све од себе да се учврсти наша нова држава.

Жене су онај део Београда, који осећа дубоку љубав и привржености Народно-ослободилачкој војсци, који схвата праведност и пуну демократију наше народне власти, који у народно-ослободилачки покрет ступа без икаквих пређавих и шпекулантских циљева.

Ту своју љубав и привржености народно-ослободилачком покрету жене су доказале и доказују својом активношћу. Ношење поклона и пакета рањеницима је њихова свакодневна брига. Жене Београда су узеле на себе организовање шивења веша за војску и сироту децу. Шаљу пакете на фронт, спремају за борце топле ствари за зиму. Борци, рањеници, деца погинулих бораца окружени су њиховом топлом бригом и љубављу. Оне су најактивније чланице Црвеног Крста. Жене су најмарљивије и највредније ученице на санитетским курсевима. Међу добровољним даваоцима крви 54% су жене.

И поред велике активности жена у Београду треба обратити пажњу на то да жене одреде право место својој организацији у широком општенародном покрету; у Јединственом народно-ослободилачком фронту. ЈНОФ поставља задатке пред себе, води акције и укључује у њихово извршење и спровођење цео народ. Преко ЈНОФ-а народ даје потпору својој власти, он јој говори о горућим потребама народа, мобилише цео народ у спровођењу мера које су нужне за вођење рата и победу над непријатељем. Он је општеполитичко тело и укључује према томе у себе цео народ, све његове слојеве, људе, жене и омладину. Дешава се да се жене не ангажују у потпуности у акцијама које спроводи ЈНОФ. На конференцијама и састанцима ЈНОФ-а види се мали број жена. Док на конференције жена

СУЂЕЊЕ У СОФИЈИ

Бивши бугарски посланици на Суду изјављују да су били млади и неискусни.

ШТЕДИМО СВЕ ШТО МОЖЕМО

Штедња материјала и радне снаге претставља данас закон за позадину. Данас позадина мора сваки свој поступак да прилагоди потребама фронта. Међутим, чишћење Београда од ђубрета показало је да Београд не штеди, да има несвесних појединаца који у ђубре бацају и оно што се данас не сме бацати. Многи људи нису свесни да вредност једне ствари није у томе колико је плаћена, већ у томе колико се данас мора уложити труда да се та ствар у свим појединостима изради и отпреми на фронт (или другде где је потребна).

На једној гомили ђубрета видео сам просуту угљену прашину (за једну добру корпу!) Било је ту и парчади угља. Ако онај који је то бацио није могао сам да искористи, могао је дати некоме ко би умео да је искористи за гориво (прашину у фишецима, поред парчади или другог горива). Овако је све отишло неискоришћено, а људска снага и превозна средства су ангажовани да то као ђубре избаце из града.

Исто је тако много труда уложено да се читаве гомиле поломљеног стакла, помешаног са ђубретом избаце из града, док фабрикама стакла недостају сировине. О кутијама од конзерви и другом старом гвожђу да и не говоримо!

Слично стоји ствар са дрвеним отпацима и хартијом. Данас је Београду потребан сваки иверак, а толико њих је у ђубрету иструлело и избачено! Они који су бацали сваковрсне дрвене отпатке као да не знају колико стотина километара мора дрво да прође док до Београда дође (јер околина не може да снабде Београд дрвима). Или можда не знају да фронт вапије за вагонима, шлеповима, камионима...

А хартија? Колико је само хартије избачено, колико радних часова употребљнео за њено избацивање! То се бар могло лако спаљивати, ако се није хтело да чува као сировина за израду нове хартије!

Најтежи је ипак призор баченог комађа хлеба. Оставимо на страну производњу пшенице па помислимо на то колико треба труда да се та пшеница само донесе из удаљених крајева, превезе у млин, самеље, допреми у Београд, расподели, умеси, испече... и да се најзад делови тог огромног труда баце. Данас када глад хара у неким крајевима наше домовине, ово је злочин. Ни једна мрва хлеба не сме се бацити!

Београђани су сада дужни да штеде свесно више него што су под шваба штедели принудно. Данас штедимо ради себе, ради своје обнове и што скорије победе над непријатељем. Ја знам по себи да су Београђани много чега жељни, жељни већ одавно. Али ни једног момента не смемо заборавити да има крајева који су много више жељни, а страдали су много више него Београд. Београд је највише оскудевао у оном што нам је најдраже — у слободи, па зато, сада, када слободе има у изобиљу, не сме да заборави да још доста наше браће под швапском и издајничком чизмом вапије за слободом.

Београд мора штедети да би с једне стране више остало за оне који, иако ослобођени, немају ни оноликo колико је Београд имао, а с друге стране да бисмо народној власти олакшали посао око снабдевања фронта и што скорије ослобођења напаћене браће.

Б. П.

ЗАДРУГАРСТВО У СЛОБОДИ

Ослобођење је затекло наше задругарство у врло тешком стању. Под окупацијом задружни живот био је скоро потпуно замро. Непријатељ није дозвољавао ни одржавање задружних скупштина. Квислиначка влада са своје стране, настојала је свим силама да фашизира задругарство. Под тим двоструким теретом задружни покрет имао је да издржи дотле непознату пробу.

Одмах после ослобођења народна власт приступила је задругарству не само речима него — и пре свега— делом. Да би се што пре оживео полу — парализовани задружни живот — народна власт именовала је привремене пословне одборе двама највећим задружним савезима у Београду са унапред одређеним задатком: да што пре поставе задругарство на ноге, да учине све што је потребно да дође до редовног сазива задружних скупштина. На тај начин учињен је крај диктатури у задругарству. Престало се са гажењем задружних начела. Врата слободе и демократије опет су широм отворена и у задругарству. То је био први корак — први битни предуслов за правилан почетак и обнављање правог задружног рада.

Али, није се стало само на томе. Задругарство — право задругарство а не његови фашистички сурогати — јесте економски подухват привредно слабијих елемената села и града. Као таквом њему су потребна и новчана средства, новчана подршка већег обима. И ту подршку добило је задругарство од народне власти. Главном савезу српских земљорадничких задруга стављена је на расположење сума од 300 милиона динара као прва рата. И Савез је сместа приступио набавци намирница за опустошени и осиромашени Београд. За релативно кратко време — савлађујући огромне тешкоће — нарочито у погледу саобраћаја Савезу је пошло за руком да довезе замашну количину пољопривредних производа — пре свега купуса и кромпира, која ће — када приспеју и они контингенти који су већ на путу — достићи износ од близу 100 вагона.

У овом послу извршена је једна врста поделе рада између Главног савеза српских земљорадничких задруга и Савеза набављачких задруга државних чиновника. Први савез — у чијем се чланству налазе претежно земљорадничке задруге — вршио је улогу добављача, док је други — у чијем се чланству налазе претежно задруге градских потрошача — вршио дистрибуцију. (Овом приликом београдском задругарству стављене су на расположење и један део Мајлових продавница које се налазе на врло повољним местима за задругаре). На тај начин, после много година неспоразума и међусобног трвења ова два основна задружна облика — дошло је до њихове сарадње на спасу народном делу.

У својој предусретљивости према задругарству народна власт отишла је још један корак даље: Главни савез српских земљорадничких задруга добио је овлашћење да набавља пољопривредне производе и у Банату. Међутим, Савез је овде наишао на веће тешкоће. Један део тих тешкоћа лежи и у томе што се и поред изричитог овлашћења, које је дато Савезу, још увек на терену појављују сасвим неовлашћена лица и удружења која купују директно од произвођача без одобрења надлежних обласних власти.

Захваљујући присним односима и потпуном поверењу које влада између народних власти и задругарства — задругарство је достигло снажан замах. Готово на све стране оснивају се нове задруге разних врста. Најчвршу виталност показује у томе градско задругарство. За кратко време створен је у Београду низ потрошачких задруга по надлештвима и предузећима. У исто време оснивају се по рејонима радничке набављачке задруге.

Ову појаву треба нарочито поздравити. Задругарство ће међу радницима добити своје најбоље, највернije чланове. Радници ће у задругарству добити једно моћно економско оружје за побољшање својих животних услова. Све то сасвим је разумљиво и природно. Задругарство је пре 100 година управо и настало у крилу радничког покрета. Прве потрошачке задруге основали су, на улицу избачени, Рочделски ткачи. Задружни покрет је још у свом настанку био замишљен као покрет економски слабијих. Међутим, у току времена, под притиском објективних друштвених услова, захваљујући уласку економски јачих, задругарство постаје све мање покрет економски слабијих претварајући се све чешће у економско — па и политичко — средство економско јачих. Тако су настале прве задружне аномалије — патолошке појаве у задругарству: после доношења Закона о привредним задругама (1937 године) појавиле су се у Београду задруге крупних индустријалаца и велетрговаца. Овакве задруге стварају се само у циљу изигравања јасних законских прописа и основних задружних начела. Њима се омогућује јача нездрава појава која води директно компромитовању задругарства. Такве појаве јављају се и данас. У правилима једне од ново створених „задруга" стоји да ће се добит делити сразмерно уплаћеним уделима! Каква је разлика између такве задруге и једног акционарског друштва. Очевидно никаква: то је шићарциска работа у задружном облику. Оваквом изигравању задружног духа и задружне праксе треба стати енергично на пут — ако се хоће да право задругарство испуни свој тежак али частан задатак.

Др. М. В.

За правилну расподелу дрва

Приликом расподеле дрва јављају се појединн гласови који тврде да постоје извесне неправилности. Где год се ради, греши се али треба настојати да се расподела што правилније изврши и да се грешке онемогуће. Поједини рејони су добро решили припремне радове око расподеле. Нека њихов пример користи осталима. Они су организовали картотеке грађана у вези са њиховим социјалним стањем и према њима ће убудуће поступати кад је у питању ма каква акција у вези са социјално угроженима.

Акција за скупљање отпадака

Поведена је акција за сакупљање отпадака, како би се створила могућност да проради наша млада индустрија, која, бар за сада, трпи од оскудице у сировинама. Ову је акцију потребно сасвим озбиљно схватити, јер ће резултати, — ако се предано приступи прикупљању стакла, гвожђа крпа и хартије — показати да ће сабирањем свих тих сасвим некорисних отпадака моћи да оживи наша индустрија и да се омогући снабдевање, како наших разних установа, тако и појединих грађана.

Поставило се међутим, питање преноса отпадака до сабирних места. Како су превозна средства, за сада, код нас веома скромна, то би се питање могло бар донекле решити, ако би старији пионири и млађи омладинци узели на себе да пријављене количине отпадака одвуку малим колицима до сабирних места. На омладинцима је да прихвате овај предлог или да га после дискусије реформишу у смислу својих могућности.

Ваља напоменути да и најмање количине разбијеног стакла, гвожђа и крпа, које се налазе по домовима и становима свако треба слати на одређена места, јер само тако ће акција бити извршена у потпуности и дати оне резултате који се очекују.

оне долазе масовно и врло радо. То је и разумљиво. Зато се жене и окупљају у посебну организацију, јер се тако лакше активизирају. Али при том треба имати на уму да рад АФЖ-а није ништа друго, посебно, одвојено од рада, акција и задатака ЈНОФ-а.

Није довољно само то, што су жене у народно-ослободилачкој борби добиле право гласа. То право оне треба да знају и користити, објашњавајући женама циљеве народно-ослободилачке борбе, упознавајући их са свим питањима нашег политичког живота. На тај начин успећемо да од пасивних посматрача створимо активне чланице АФЖ-а, а преко њега и ЈНОФ-а.

Центар који окупља жене једног рејона свакако је одбор АФЖ-а тога рејона, који никако не треба да буде „повезан" са ЈНОФ-ом преко неколико чланица АФЖ-а, већ који се заједно са масом жена, које око себе окупља укључује у ЈНОФ. Да би окупили што шире слојеве жена, да би обухватили све оне које данас хоће активно да помажу народно ослободилачку борбу треба да центар њихове активности и политичког живота вежемо уз уличне и блоковске одборе ЈНОФ-а **(У уличним и блоковским одборима ЈНОФ-а, нису потребни никакви организационо оформљени одбори А. Ф. Ж.-а — претседник, секретар, благајник итд.).**

С друге стране дужност је ЈНОФ-а да помогне АФЖ-у да схвати да су акције које води ЈНОФ и задаци које он поставља у исто време и задаци АФЖ-а. По негде у Београду има случајева да одбори ЈНОФ-а спречавају активност жена тиме, што им забрањују сваку акцију коју није поставио ЈНОФ. Тиме они жене одвајају од ЈНОФ-а, на тај их начин пасивизирају, и жене тада у ЈНОФ-у виде само кочницу за свој рад.

Окупити најшире слојеве жена, активизирати их на помоћи НОВ и народној власти и мобилисати их за извршавање свих задатака, које пред себе поставља ЈНОФ, кроз то активизирање их оспособити за добре руководиоце НОО-а и функционере и чланове ЈНОФ-а, то су задаци АФЖ-а у Београду.

Кроз свој рад и активност жене Београда морају спроводити поверење, које им, признањем пуне равноправности у демократској федеративној Југославији указује цео наш народ.

Славка Морић-Парента

Слободна трибина ЈНОФ-а

Органи Фронта
нису органи власти

Јединствени народно-ослободилачки фронт је политичка организација. Органи фронта нису органи власти, па ипак, у општењу са грађанима, другови из НОФ-а, често иступају као власт.

Тако одборници са Чубуре, у ударној недељи, милицијом нагоне грађане да „добровољно" чисте улице. Или, обилазећи грађане ради прикупљања прилога за крајеве опустошене ратом, један одборник фронта изјављује: „...дакле нећеш да даш", вади бележницу, уписује нешто и љутито, важно одлази. Даље: Стављено је у дужност одборницима фронта да попишу децу коју треба збринути или дати млеко, а мајке скривају децу, подносе лажне извештаје „да им децу не отму".

Одакле то долази?

Добронамерност другова из организација НОФ-а је очигледна, али такав рад наноси НОФ-у штету, јер је погрешно схваћена улога јединственог фронта као политичке организације у целини. Није се довољно продубио и објаснио задатак ове организације.

Можда многе збуњује што се увек говори да је ЈНОФ десна рука народне власти, да он помаже власт, да је кичма народно-ослободилачког покрета и да налазећи се на средокраћи између народа и власти, омогућава и народу да дође до изражаја његово учешће у власти и самој власти да остварају своје намере.

Заиста, Јединствени фронт је све то. Али то треба овако схватити: одбори фронта помажу власт, што радећи с масама културно-политички преко одбора блокова, улица, предузећа, надлештава, одржавајући конференције развијају свест код грађана да је потребно, рецимо, учествовати у чишћењу улица ради здравља самих грађана, да је потребно помоћи од рата пострадале крајеве, јер они нису за добро свих нас и да народно-ослободилачки покрет жели мајкама да олакша стварање о деци и тако даље.

Значи: стварањем исправног схватања код грађана о народно-ослободилачком покрету и намерама народне власти ми најбоље помажемо ту власт и покрет. Ми смо тада заиста десна рука власти, њен стуб.

Ми, из Јединственог фронта, морамо да створимо такво расположење према акцијама народно-ослободилачког покрета и власти да грађани с пуно воље, свести и разумевања чине добровољно оно што се од њих тражи. Радимо ли другојаче, постизаћемо можда материјалне успехе, добићемо неколико десетина пари скија, можда и доста новаца, али нећемо добити оно што је најдрагоценије-људе, нове фронтовце. Нећемо наш НОФ проширити, тапкаћемо у месту.

То све не значи да ћемо ми само агитовати и конферисати. Напротив, помагаћемо нашој народној власти. Али, тада ће нам сав тај посао бити лак, јер ће грађани, политички и психолошки припремљени, исправно схватити нашу улогу у народном покрету. Осећаће да ми желимо и њима и властима да помогнемо. У нама ће гледати поштене вредне људе. Они ће и сами постајати једномишљеници НОФ-а и наша ће организација бити све јача, народно-ослободилачки покрет све моћнији, а победа све ближа.

Т. Бунушевац

САВРЕМЕНО НАОРУЖАЊЕ НАШЕ ВОЈСКЕ

Најбоље тобџије даће нашој војсци
Артилериска школа
која почиње рад од Нове године

На осматрачници

Пут којим је пошла наша војска, пут напора и патњи, славе и бесмртних подвига, снажно је помагала и мушки крчила малена, али храбра наша артилерија. Већ у првим данима оружаног отпора против окупатора међу заплењеним трофејима су се могли пребројавати многобројни и разноврсни топови. Ценећи правилно њихову снагу и помоћ у борби, а знајући да су једини извори снабдевања одузимање истих од непријатеља, наши борци су смело јуришали на непријатељске батерије. Нарочито ноћу је била права радост и скоро предмет отимања, ко ће у изненадним нападима ићи на топове. Кад би их запленили, ти страшни „богови рата" постајали су мезимчад пешадије, давана су им разна имена и сматрани су као нешто најдраже и најскупоценије. Нису били усамљени случајеви да су у тешким ситуацијама пешаци бацали казане, храну, ранчеве, само да би помогли артилерцима и извукли наше топове.

Први кораци

После капитулације Италије многе јединице НОВ су дошле до великог броја топова и потребне муниције. На жалост, потребних нишанских справа није било и зато се од топџија тражило и много вештине и умешности. Нишанџија би обично најпре погледао кроз цев топа, па када би кроз њу угледао постављени циљ, онда би гађао. Гађало се, дакле, „непосредно". Такво гађање је, природно, садржало и много ризика, јер да би се циљ угледао требало је бити близу њега, а тиме би се сва непријатељска одбрана концентрисала на дејствујућу батерију или топ. Херојски је био подвиг посаде једнога топа из II пролетерске дивизије, који је помагао при нападу на непријатељски гарнизон у Јабланици. чија је батерија са својих десет оруђа тукла нашу пешадију и ометала јој напредовање у саму варош. Наш топ је својом паљбом привукао на себе ватру свију ових оруђа, што је наша пешадија искористила да брзим јуришом неутралише дејство противничке батерије. Преостали непријатељ се утврдио у јаком хотелу у центру вароши. Точкови топа су обмотани крпама, топ је на рукама провучен кроз жице и постављен у варошки на 20 метара од хотела. После 5—6 граната из оружјима хотела је изникла бела застава.

Опирући се у највећим налетима носећи често топове и на леђима, јер натоварени коњи су се сурвавали низ гудуре брдовитог терена, правећи сами по-

Народно-ослободилачка војска добила је најмодерније топове

Велики скок у развоју, који преживљава данас цела наша војска, захватио је неминовно и нашу артилерију. Данас се више не можемо задовољити јучерашњом артилеријом, данас је настао нов период њеног развитка. Захваљујући помоћи братског Совјетског Савеза, захваљујући успесима у борби, наша војска се наоружава најмодернијим артилериским оруђима, оспособљава се да и по томе стане у ред најмодернијих регуларних армија.

Сада, после ослобођења, нашој младој артилерији се поставља нов, велики задатак: одабрати и оспособити нов стручни кадар, нове хиљаде артилераца, који су изникли у току три године рата и које нам, у све већем броју, пружа народ за ослобођење читаве земље.

Већ првих дана после доласка у Београд наши војни стручњаци су образовали први курс артилеријске школе, који је својим слушаоцима дао прво и најпотребније знање и упознао их са новим оружјем. Курс је свршен са потпуним успехом и већ је неколико стотина младих артилераца отишло на положаје, да са новим оружјем и са ново стеченим знањем помогну својим друговима пешацима и допринесу крајњој победи читаве наше војске. Питомци су, за време свога стручног спремања, развили и широки културни рад, јер то нису били предратни војници, којима је једина дужност била укалупљено војничко изграђивање, то је била војничка заједница која је, сем прекаљеног борца, имала за циљ да створи културно биће, човека. Преко својих пододбора, по одељењима техничке, дилетантске, музичке и футбалске секције, питомци су спровели тако солидну културно-просветну акцију, да поред убразаног савлађивања артилеријске обуке заслужује пажњу и похвалу.

Оснивање Артилеријске школе

Артилеријски отсек при Врховном штабу основао је Нижу официрску артилеријску школу Главног штаба, која ће са радом почети од 1 јануара 1945 године и трајаће пет месеци. У настави се предвиђа најпре оснивање артилеријског кабинета, доцније топографског, балистичког и физичког. Припреме за школу су већ скоро готове, просторије су већ оспособљене, сакупљени су многобројни модели за кабинете и припремљена је како стручна, тако и забавна библиотека. У просторијама школе је смештен биоскоп, који ће служити као помоћно средство при настави, а и као разонода војницима. Културно-просветни одбор школе припрема обиман план рада са новим питомцима, који ће се састојати из разноврсног просветно-политичког делања. Ту се укључује рад на усменим и зидним новинама, часови „критике и самокритике", заједничке школске приредбе, другарске конференције на којима се дискутују општа и локална културно-просветно-политичка питања итд.

Ако нови артилерци правилно реше своје будуће задатке, као што су их решавали њихови другови у досадашњој ослободилачкој борби, наша артилерија ће моћи да стекне нову славу, да досадашње своје успехе и подвиге окруни новим успесима и подвизима и да пружи крупан допринос у ослобођењу наше земље и остварењу победничког програма наших великих савезника.

Примери за углед

У своме хуманом осећању, љубави и другарству за пострадале крајеве, борци и руководиоци курса за везу VI пролетерске дивизије су сем жртава у крви, коју су дали приликом ослобођења, 27 овог месеца прикупили међу друговима и приложили Градском одбору за прикупљање помоћи пострадалим крајевима Југославије суму од 220.440 динара.

Топовска обука у школи

КОМУНАЛНИ ПРОБЛЕМИ

Подела Београда
на самосталне рејоне

Пред Градским одбором стоји низ проблема, веома хитних и врло крупних по своме опсегу и по својој важности. Решење тих питања изискује много удружених напора свих грађана, јер не треба само поправљати, већ стварати ново. Истичемо неке од њих.

Социјално старање

Упоредо са настојањем да се нашој војсци пружи све што је могућно, пошто рат није још завршен, мора се све учинити да се породицама бораца олакша живот. Социјално збрињавање необезбеђених, на првом месту деце, која су остала без родитеља, мора бити најважнији задатак заједнице.

Стварањем дечијих домова и отварањем дечијих културних и васпитних центара решиће се питање материјалног обезбеђења деце и њихово просвећивање. Још овог пролећа треба да се приступи преуређењу паркова за оне којима су најпотребнији: подићи ће се дечија игралишта и базени.

У вези са социјалним старањем је проширење старих и уређење нових прихватишта и обданишта за децу, чији су родитељи на послу.

Нова подела Београда

Да би се што боље одговорило постављеним социјалним, а затим техничким задацима мора се учинити централизација управе и рејони оспособити за вршење задатака, који су раније спадали у делокруг гломазне општинске управе.

Зато ће Београд ускоро бити подељен на самосталне рејоне. Стара полицијска подела, за коју су реакционарни режими имали јаког разлога, није ни у ком погледу била подесна. Град ће се поделити на самосталне рејоне по органској целини појединих крајева и заједничком карактеру насеља. Тако на пример Савска и Дунавска падина које свака за себе претстављају органску целину са јасно повученом границом, подељене су биле на два и три кварта. Чукарица, Сењак, Топчидерско брдо, VII и VIII рејон (Крунски венац и Црвени крст), Булбулдер, Карабурма и други крајеви, који су стварним положајем и изградњом изразито одвојени сваки за себе, образоваће посебне рејоне.

Застакљивање Београда

На оспособљавању водоводне и канализационе мреже, оправци осветљења и успостављању трамвајског саобраћаја учињено је много с обзиром на пустош коју је непријатељ оставио. Али треба да се учини још више. Потребе Београда су све веће. Многе разривене улице нису још оспособљене за саобраћај, па се на томе мора радити и у току зиме.

Ускоро треба приступити преуређењу пијаца: проширењу садашњих или оснивању нових, јер је довоз животних намирница све већи. То се мора учинити да се избегне садашње загушавање и да би пијаце биле доступне грађанима из свих крајева Београда.

Застакљивање Београда није се могло извршити, иако је зима већ почела. Због оскудице у стаклу многе јавне и приватне зграде још су без окна. Како због хладноће могу настати многе штете и на инсталацијама по зградама, потребно је што пре осигурати стакло Београду.

Поведена је акција за прикупљање стаклених отпадака као најбоље сировине за фа-

Божићна посета на вратима Немачке

Положајник: — Ти као да се не радујеш што сам дошао да ти парнем у огњиште!...

брике стакла, али док се то не добије могла би се у панчевачкој фабрици, која располаже залихама, осигурати извесна количина стакла за најхитније потребе.

Одржавање чистоће

Одржавање чистоће је горуће питање, које се мора решити пре него што настану лепи дани пролећа.

На улицама је нагомилано велико ђубре, које је избачено из приватних домова. Одељак за одржавање чистоће не располаже возним парком којим би се то ђубре избацило. Мора се створити нов возни парк. Одбор је учинио апел да се пријаве заостали камиони који би се могли оправити и искористити. На грађанима је да се то омогући и реши једно важно питање и чистоће и изгледа вароши.

Уклањање просјака са улица

Београдске улице биле су од увек скуп просјака са ближе и даље периферије града. Њихов бедни изглед будио је код пролазника милосрђе.

Да би показао потребне човечанске обзире према овим сиромашним људским створењима, као и да би грађани били поштеђени узнемиравања од просјака на улици и у свом дому, Одбор VIII одељка учинио је први корак на уклањању просјака са територије VIII одељка. Пошто највећи део просјака потиче из редова Цигана, а Цигани су у главном и настањени у V блоку овог рејона, одржана је конференција у V блоку, којој су присуствовали сви грађани циганске народности. Упознати са циљем конференције, Цигани су показали потребно разумевање и готовост, да све просјаке који потичу из њихове средине уклоне са улице. И не само то. Испитаће сваки посебан случај шта је код односног лица био повод за прошњу. Ако то лице заиста нема средстава за живот и неспособно је за привређивање, о њему ће се старати грађани из чије средине овакво лице потиче. чак и ако лице које се до данас бавило просјачењем има чланове породице, и они ће бити издржавани из сретстава грађана V блока.

Да би се обезбедила материјална страна око издржавања лица која су се бавила просјачењем, сви грађани из улица V блока добровољно су се обавезали, да дају месечно по 50—100 дин. (према својој могућности) у један заједнички фонд за помагање сиротиње која живи у V блоку. Захваљујући овој акцији већ је скупљено 100.000 дин. и прва помоћ биће подељена за Божић.

Поздрављајући акцију грађана и другова V блока VIII одељка, ми очекујемо да ће другови из осталих одељења показати потребну иницијативу у решавању овог важног социјалног проблема.

РАД РЕЈОНСКИХ ОДБОРА ЈНОФ-а

БЕОГРАД ЗА ФРОНТ

Рејонски одбори Јединственог народно-ослободилачког фронта у Београду развили су, протекле недеље, пуну делатност. Сигурно је да су се при томе показали и недостатци. О њима ће доцније бити речи. Ствари увек не теку глатко ни у животу појединаца, а камо ли у животу организација које су тек у стварању. Али, сав тај посао схваћен је и изведен, углавном, онако како треба, ударнички.

Почев од састанака, на којима је народ обавештаван о политичким догађајима код нас и у свету, па до предузимања мера за решење горућих питања сваког од појединих рејона, — све је донело резултате, од којих ће имати и од којих има већ користи наша народна заједница.

Пре свега, пред рејонске одборе био је постављен један значајан задатак: прикупљање прилога за народ наших ратом опустошених крајева. Тај је посао озбиљно и достојанствено схваћен и спроведен. Зрели људи суу њем у узели учешћа, исто као и омладина. Једни су давали, други су давали и прикупљали прилоге. Београд је позван да овај апел прими срцу као своју залогу за братство и јединство југословенских народа. Он је тако, преко својих рејонских одбора ЈНОФ-а, и поступио.

Ваљало је помоћи рањеницима који су поднели часне и тешке жртве за нашу заједничку слободу, однети им понуде, и утешити их. Београд је опет показао да је слободарски, несебичан и братски. ЈНОФ са својим рејонским одборима имао је такође иницијативу.

Рад на обнови Београда, културна и просветна делатност, политички састанци, све је то добило посебно место у подухватима одбора Јединственог народно-ослободилачког фронта. Нису концерти и позоришне преставе приређивани ради забаве и ради позоришта. Овај рад изискује средства, он је наметнуо проблеме, скопчане са материјалним издацима. Приредбе су поред осталога, дале и приходе. Циљ политичких састанака био је такође практичан. Народу су пружена објашњења.

И сви остали потхвати били су, колико видимо из фронтовских извештаја, на своме месту. На жалост, не располажемо подацима из свих рејона што је велики недостатак. Можда су они више учинили за општу ствар али одговорни другови и поред нашег свесрдног труда нису се постарали да „20 Октобру", као фронтовском органу Београда, ставе на расположење преглед о своме раду.

Рад рејонских одбора фронта, као помагача народне власти и организације за посебним функцијама, то је рад опште народни, то је рад јаван. Он треба да буде обелодањен и да је подложан добронамерној критици. Претпоставка је да један рејонски одбор није имао успеха. Ваља и то изнети, треба поставити одмах питање откуда то долази. Биће похваљено оно што је за похвалу и биће обележно оно што је за жигосање.

ЈНОФ је организација Београђана, а „20 Октобар" је лист ЈНОФ-а Београда. Ступци на овој страни нарочито су предвиђени за рад његових рејонских одбора. Они треба да буду, и уверени смо да ће бити, корисно испуњени.

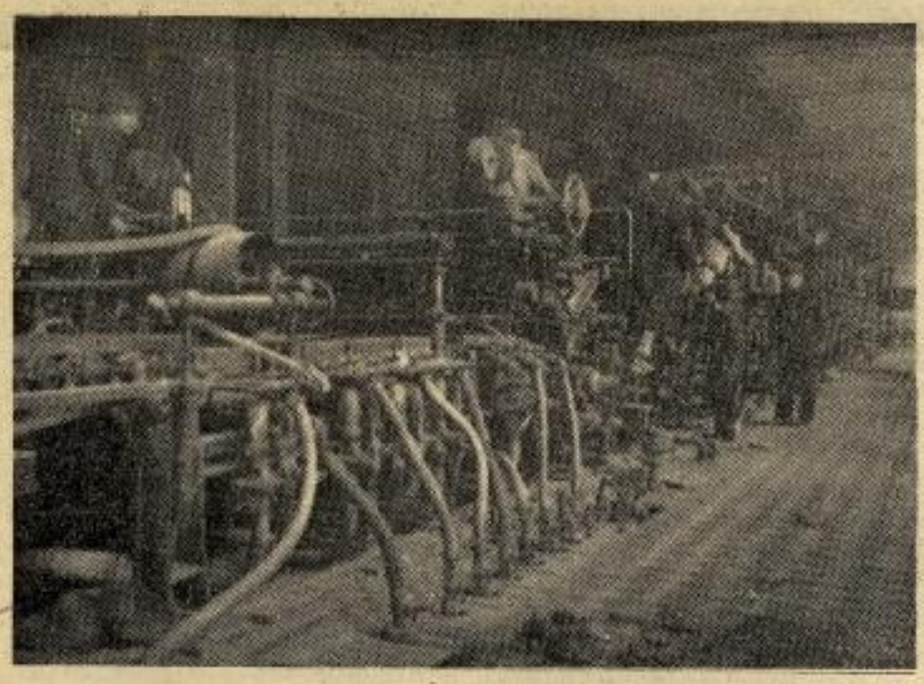
Задруга с десет хиљада чланова

Први рејон није, овога пута, био први само по имену. Он, према извештају који смо добили, заиста води, бар у овоме тренутку. **Пре свега узео је иницијативу за остварење једног крупног посла: основао је рејонску радничко-намештеничко-набављачко-потрошачку задругу, која ће бројати око десет хиљада чланова.**

У првом плану рада овога рејона била је и акција за прикупљање помоћи пострадалим крајевима. Према досадашњим резултатима има наде да ће свест грађана првог рејона и овога пута бити на висини.

И опште пословање првог рејона било је плодоносно. По улицама, предузећима и установама одржане су 33 политичке конференције, на којима је присуствовало 3526 лица. На тим конференцијама расправљано је о задацима фронта, о народно-ослободилачкој борби, о политичким приликама у земљи и на страни.

Његов културни рад изгледа овако: културно-просветни одсек установио је библиотеку и читаоницу са око 700 књига, дневних листова и брошура, а покренута је и акција за сабирање књига преко свих пододбора; музичка секција располаже хором од 65 чланова и образује сада камерни оркестар; позоришно-дилетантска секција је у формирању, а образује се и говорни хор; секција страних језика води првенствено курсе-

Оправка машина једне фабрике

ве руског језика, на којима предају четири професора и које посећују 65 ученика; секција курсева неписмених одржава два курса.

До сада су одржана два броја усмених новина са политичком, културном, уметничком и књижевном садржином. Убудуће усмене новине одржаваће се сваке недеље. Издата су и два броја зидних новина.

Сликарска секција је најмлађа и о њој се још не може говорити, али је зато пропагандна секција већ два месеца у пуној делатности.

На крају, у Официрском дому приређене су две успеле уметничке приредбе.

Рад жена овога рејона био је нарочито управљен на оспособљење обданишта у Ресавској улици, које може да прими око 200 деце.

Преко првог рејона послана су на пољопривредне радове у Банат и Срем два батаљона добровољних радника.

Низ научно-културних предавања у IV рејону

Четврти рејон био је такође активан, али за сада располажемо само извештајима његова два пододбора.

Пододбор на Хаџи-Поповцу схватио је сасвим озбиљно сабирну акцију и до сада сакупио 87.000 динара. Заслужује пажњу племенити дар једног тестераша. Он је поклонио пододбору писаћу машину и 15.000 динара за рањенике. Пододбор је приредио недавно и усмене новине, које су биле добро посећене и донеле приход од 26.000 динара, намењен рањеницима. Иначе, његови претставници и грађани два пута су посетили наше и руске рањенике у Градској болници и разделили им намирнице, топло рубље и постељне ствари. Пододбор има свој дом у Цвијићевој улици број 127. У формирању је мала библиотека и читаоница где ће се одржавати скупна читања, а у припреми су и зидне новине. Основан је хор и драмска секција. Пододбор припрема за Божић и једну приредбу, од које је приход намењен рањеницима.

Пододбор за Професорску колонију посветио је, што је и разумљиво, пажњу раду своје културно-просветне секције: она је нашла већи број предавача у Професорској колонији који ће одржати низ научно-културних предавања у целом IV рејону, као и по блоковима.

У сабирној акцији за рањенике пододбор је такође, са својом омладином и АФЖ-ом, узео видно учешће, а развио је и делатност на скупљању помоћи пострадалим крајевима.

Радници за пострадале

Шести рејон био је активан нарочито у одржавању политичких конференција, културно-просветних приредаба и у раду на сакупљању добровољних прилога за наше борце и пострадале крајеве. Поједина предузећа лишила су се своје једнонедељне плате у корист пострадалих крајева, а сакупљено је међу радницима и доста намирница. Предузеће „Замко", поред прилога у новцу, одлучило је да изради бесплатно 100 пари ципела. Радници „Моравије", Анафа и трикотаже „Париз" дали су такође високе прилоге. У овој акцији узеле су знатног учешћа и жене које су у неколико махова посетиле рањенике и однеле им понуде.

Дечије обданиште и Народни универзитет основали грађани XIII рејона

Тринаести рејон истакао се нарочито радом својих чланица АФЖ које су основале рејонско дечије обданиште. Смештено у пространој и здравој кући ово обданиште извршиће један велики социјални задатак. Обданиште је отворено у недељу 24 децембра, на сам дан Материца, уз једну малу пригодну свечаност, на којој су деца певала и рецитовала песме. Са овом свечаношћу била је спојена и прослава Материца, тако да су деца, поред редовног ручка, добила и по две кесице слаткиша. Обданиште броји 65 деце. О њему се брине АФЖ и Црвени крст.

Акција на прикупљању помоћи пострадалим нашим крајевима организована је такође на најширој основи. Рејонска омладина, организација АФЖ, чланови одбора НОФ-а и виђени грађани и грађанке вршили су сабирну акцију по свима улицама и кућама рејона. Прилози су знатни.

Један од најзначајнијих успеха овога рејона је отварање рејонског Народног универзитета, јер грађани овог рејона, као периферијски не учествују у културном животу Београда. Њима је и позориште далеко, и биоскопи су им далеко, и Коларчев универзитет је далеко. Овај рејонски Народни универзитет има баш циљ да ту незгоду отклони. Његов је задатак да грађанину XIII рејона, који се тако тешко одлучује да оде до Теразија, доведе предавача у његов крај, тако рећи пред његову кућу.

КАКО СЕ КАЖЕ — КАКО СЕ ПИШЕ

У прошлом броју нашег листа промакла се једна правописна грешка: штампано је **београђани** место **Београђани.**

По окупационом правопису, који су декретовали Јовић и Велмар Јанковић, оно **београђани** било би правилно, а **Београђани** неправилно. Али тај правопис и да је бољи него што је, не би ваљао зато што је успомена на наше ропство.

По окупационом правопису, великим словом се пишу имена народа (Србин, Хрват, Бугарин, Турчин), а имена становника појединих покрајина, градова и села увек малим словом (београђанин, пиносавац, палилулац).

Већ наоко изгледа ружно. Али то је споредно. Изгледа нам ружно зато што смо од Вука и пре Вука научили на велико слово. Али у исто време заиста је погрешно тако писати, јер нам онемогућује да правимо разлике на које смо навикли.

Кад напишемо **Смедеревка** великим словом, мислимо на жену из Смедерева. Кад напишемо **смедеревка** малим, мислимо на смедеревско вино. (Баш исто онако као што је **Американка** жена из Америке, а **американка** пословна књига за америчко књиговодство.) Исто тако, србијанка и врањанка зову се два наша народна кола, а Србијанка и Врањанка су жене. Сличан је, само смешнији случај са Јоркширком и јоркширком, с великим словом је име грађанке једне енглеске покрајине, а с малим чувена раса свиња из тога краја.

Према томе, Београђанин и Београђанка, а не београђанин и београђанка.

За нови стил у раду

Будимо корисни народној власти

Код Београђана се, као наслеђе из политичког живота предратне и ненародне Југославије, укоренила навика да се искључиво и обично у т. зв. приватном разговору расправља „велика политика" и да се само у таквом разговору критикује рад „власти". То је била природна последица дугог живота у жандармско-полицијској држави где се јавна критика сматрала антидржавним актом.

Међутим, сада је дошла на управу земље народна власт која се критике не боји, већ је тражи као помоћ и средство за уклањање својих евентуалних грешака и погрешно постављених одлука. Нећемо ни да говоримо о томе да је предуслов за сваку корисну функцију критике то да никада не сме бити лична, нипошто дефетистичка и управљена на рушење тековина народно-ослободилачке борбе.

Да би критика постигла свој циљ она мора пре свега да буде добронамерна, тј. да буде изречена са жељом да се нађе боље решење од онога које се критикује. Затим, она мора бити изречена јавно и то баш на месту, — и само на оном месту, где се њоме може утицати на одлуке народне власти.

Данас Београђани имају своје одборе Јединственог народно-ослободилачког фронта као политичке организације преко којих, и кроз које, могу да изразе своје гледиште на сва питања која су од интереса за земљу. И не само да је изразе, већ и да утичу на доношење одлука народне власти, пошто су чланови народно-ослободилачких одбора истовремено и чланови ЈНОФ-а. Сва питања, све одлуке народне власти, треба да буду прорађене и објашњене на састанцима одбора ЈНОФ-а као опште политичких и опште партијских организација. Пошто су конференције ЈНОФ-а јавне, то сваки поштени Београђанин има право да узме учешће на тим састанцима. Кроз организације фронта, потребно је да дођу до изражаја све замерке, сви предлози, једном речи сва критика управљена на рад народне власти. Само ако критика буде организовано спроведена кроз одборе ЈНОФ-а она ће бити упућена оним органима који народну власт врше и који, упознати са њом, могу доносити и одлуке. Једино тако ће органи народне власти упознати разлоге због којих се они критикују и тако бити у стању да увиде своје евентуалне грешке и да их исправљају.

Али, велики број Београђана баш ту греши. На састанцима одбора фронта ћути, а чим се састанак закључи они почну на дугачко и на широко да причају шта „је требало" и шта „би требало" да се предузме. Уместо да критикују где треба и да покажу иницијативу кад треба, — што ће и једно и друго бити од користи за заједницу, — они врше један уствари штетан посао. Критика излази из круга добронамерних на улицу, улази у кафану, у куће, деформише се и долази до злонамерних, те постаје од оруђа помоћи народној власти, начин на који се она подрива и руши.

Са друге стране, врло често се критикује нешто само због тога што се не познају разлози који су диктовали доношење неке одлуке или заузимање извесног става. Ако таква критика буде изречена у одборима ЈНОФ-а она ће се ту и завршити, јер ће ту увек бити другова који могу дати задовољавајуће објашњење ономе ко упућује критику. На тај начин се учвршћује поверење у исправност народне власти. Али ако се неоснована критика шири по граду, а то је најчешћи случај, ма да непоткрепљена никаквим аргументима, она доспева до непријатеља наше слободе који је и тако неосновану могу искористити као оруђе борбе против народне власти.

Укратко: добронамерна критика мора бити изречена јавно, организовано у одборима ЈНОФ-а. Само тако она је корисна. Критиковање у „приватном разговору", код „комшије", на кафи или уз ракију, као и сваки други од оних безбројних начина, како се код нас тако дуго шапатом критиковало, не представља помоћ нашој младој народној власти, већ врши управо једну од најштетнијих улога.

Морали смо да шалуњемо онда када смо били слабији од непријатеља и то је било једно од моћних оружја наше борбе. Сада смо јаки и треба да говоримо гласно, отворено и на правом месту, — то ће бити велика помоћ нашој власти. Навикавајмо се што пре на права и дужности истинских слободних грађана у слободној и независној по први пут народној држави.

Не будимо штетни, кад можемо бити корисни!

Л. И.

Успех санитетског отсека Народно-ослободилачког одбора IV рејона

Санитетски отсек Народно-ослободилачког одбора IV рејона извршио је прикупљање података о стању у коме се сада налазе све санитетске установе на подручју овог рејона, како би могао да их што пре оспособи за рад, у циљу побољшања санитетских прилика. Прикупљени су подаци о бројном стању лекара санитетских установа са подручја рејона, о санитетском особљу тих установа, као и о расположивом санитетском материјалу. Утврђено је да за сада раде: Очна универзитетска клиника и њена амбуланта, Ушна универзитетска клиника, Нервна и градска клиника, Кожна поликлиника, Прихватилиште Централног хигијенског завода и Приватна болница Светог Василија Острошког.

Ново отворена амбуланта НОО IV рејона већ је почела рад. Прикупљени су подаци о броју приватних лекара овога рејона. Има их око педесет.

У циљу спречавања заразе рејонски лекари вршили су преглед сиромашних грађана и општинских службеника. Показало се да се у овом рејону у току целог месеца новембра појавила само два сумњива случаја трбушног тифуса. Оболели су одмах изоловани и упућени у болницу.

Рејонски лекари вршили су вакцинацију против тифуса и паратифуса целокупног цивилног становништва овога рејона. Вакцинације су још у току и са њима ће се наставити и следећих месеца. Врши се преглед особља десет фабрика, као и вакцинација њиховог радништва. То су: кухиња прве базе, „Соко" пекара, кланица, кафилерија, фабрика кожа „Бата", фабрике квасца и текстила, фабрика конзерви „Дунав", фабрике штофа Владе Илића и пекара у Шајкашкој улици.

Одржано је осим, тога, неколико предавања од стране рејонских лекара са темама о чувању од заразних болести. Вршен је преглед пијаца, радњи са животним намирницама, станова и дворишта.

БЕОГРАД ДОБИЈА НОВУ РАДИО СТАНИЦУ

Поред садашњих биће уведене и нарочите емисије за европске земље

Глас београдског спикера данас чује Београд и околина

Радио станица је као и све друге наше установе имала ту несрећу да служи окупатору и да од окупатора буде опљачкана и варварски разорена. Што нису чинили Немци учинили су љотићевци, који су злоупотребљавали станицу неколико дана непосредно пред ослобођење. Садање руководство примило је станицу у безнадежном стању, апарати демонтирани, уређаји за појачавање исчупани из кутија и однесени, сав инвентар опљачкан. Велики архив плоча нестао је готово у потпуности, а станица у Макишу бачена у ваздух.

Уређаји који данас раде имају нешто мање од пола киловата. То, као и оскудица у струји, учинили су да је за сада програм Радио станице ограничен. Међутим, као што је то већ објављено преко радиа, форсира̀но се ради на новој радио станици која ће имати јачину наше предратне радио станице. Кад се радови приведу крају, а то ће бити можда у најскоријем времену, тада ће не само Београд, већ и све наше федералне јединице, као и цела Европа, моћи да слушају нов обимни програм на коме се већ данас предано ради. Међутим, ни на томе се неће стати. У догледном времену је изградња једне заиста велике радио станице од 100 киловата.

За сада даје се максимум онога што се са уређајем и данашњом струјом може постићи. Услед недостатка довољне количине електричне енергије станица за сада има пропагандно-информативни карактер. Нарочита се пажња обраћа на емисије за фронт и са фронта, које се дају два пута дневно. Хрпе писама што стижу свакога дана по куририма доказ су колико су те емисије потребне и успеле. Осталим емисијама за омладину, пионире, АФЖ, Македонце и Словенце поклања се исто тако много пажње.

Чим буде прорадила нова радио станица и нов програм ће доћи до свог пуног израза.

Док ће средњим таласима да теку говорне, музичке, литерарне и драмске емисије, затим хорске рецитације, емисије хумора и друге, које ће имати задатак да прикажу наша културна стварања данашњице и пресек нашег јавног живота, дотле ће емисије на кратким таласима бити политичко-пропагандног карактера са тенденцијом да и културно истакну Југославију на оно место које јој припада и које је она заузела политички и војнички својом високом свешћу и храброшћу свога борца.

Краткоталасној радио станици стављено је у задатак да иностранство, које нас данас зна по нашем ставу и нашој борби, упозна са нашим социјално-културно-уметничким радом, и са изградњом наше демократске федеративне Југославије, и посебно сваке федеративне јединице. Осим тога, Радио станица ће настојати да свој програм организује и у васпитном смислу, како би повезала рад центара федералних јединица са радом унутрашњости земље. Радио станици ће се из свих крајева федеративне демократске Југославије слати телефонске репортаже, које ће се снимати на плоче и преносити преко радиа, тако да ће та емисија остављати утисак покретнога микрофона, који обилази наше крајеве, доносећи вести из њих и везујући их међу собом.

Биће позвани на сарадњу наши лекари, који ће говорити, како за унутрашњост, тако и за иностранство упознајући га са стањем нашега човека, како би баш то иностранство знало шта нам недостаје, шта нас тишти и чиме је потребно да нам помогне.

Развиће се широка акција за потпомагање наше младе литературе. Радиће се на препороду и пропаганди књиге и упознаваће се иностранство са нашом литературом у преводу.

Специјалне емисије за земље Балкана, Централне Европе, Русију, Италију, Француску и Енглеску биће обрађене са много пажње. Југославија мора да се прикаже иностранству у потпуности са свим својим стремљењима и остварењима. Емисије за Француску, на пример, поставиће се на нов начин. У њима ће се нагласити да нас треба да везује ново пријатељство на бази познавања, а не старо које је било само официјелно.

Центар емисија биће политички део у коме ће се говорити детаљно о ставу Југославије, њеном политичком раду и њеним руководиоцима.

И музичке емисије добиће са новом станицом далеко шире поље рада. Већ данас музично вођство Радио-станице ради на усавршавању симфониског радио оркестра, камерног оркестра, народног и тамбурашког оркестра, као и радио хора, који броји 44 чланова. Оснива се стални радио ансамбл. Настоји се на томе да се у емисије народне музике уносе само чисте народне мелодије које нису деформисане утицајем кафане, него се доносе онакве како се певају у народу. Због тога отпада велики број популарних песама које су певане пре рата, и за време окупације, а изгубиле су свој прави народни карактер. У оквиру емисија народних песама на првом су месту партизанске песме, а то су народне песме афирмиране у току народно-ослободилачких борби по свима крајевима Југославије у редовима бораца. На основу народних мелодија борци су им дали нове народне текстове. Ради се на одабирању одговарајућих певача који ће их певати и тражи се адекватан израз за пратњу.

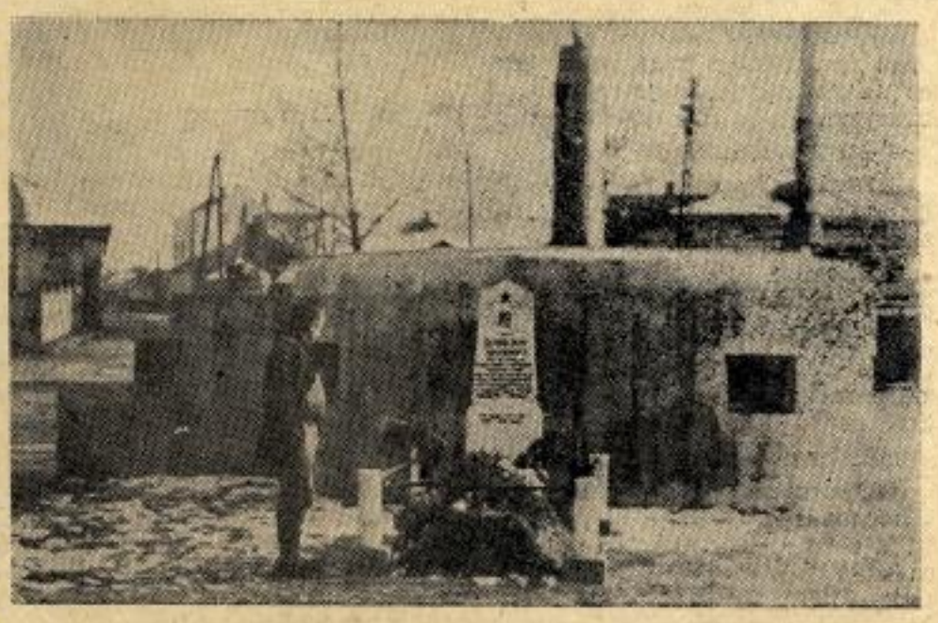
Настоји се да се за нове музичке емисије обради што више хорске музике, по угледу на руске хорове, а циљ је музичких емисија да буду за широке масе, а не само за ужи круг слушалаца.

Питање музике за игру још је у расматрању и прилагодиће се основним смерницама и потребама.

У Радио станици, која је цела у обнављању, ради се под врло тешким приликама. Студија се не греју. Недостаје много што-шта, али трудбеници показују предузимљивост и борбеност и сви задаци се најкраћим путем спроводе у дело.

НОФ Радио станице ради већ дуже времена. Претседник је Михаило Вукдраговић, а секретар Риста Мартиновић. Одржане су две шире конференције, на којима је говорио друг Мариновић. Усмене новине одржане су једанпут, а зидне новине излазе сваке суботе. Културно-забавна секција обезбедила је мензу за две стотине чланова радио станице.

Малишан на гробу великог јунака

Заједничка борба против Хитлера довела је малога Предрага Љубића из Кучева на гроб совјетскога мајора Петра Архиповића Јакуњина, палог у ослобођењу Београда. Гроб је поред бункера, којим нису ни стигли да се послуже окупатори у своме бекству

ПОД ОКУПАЦИЈОМ

СРПСКИ НАРОД СВОЈИМ МУЧИТЕЉИМА

Две године трагали су за Наумом...

Сада им се он јавља, али њих нема

Једног лепог дана, 1. VI. 1942. г. Претседник „владе спаса" добио је акт следеће садржине:

А п е л

Претседнику Српске Владе

Господину
Милану Ђ. Недићу,
армијском генералу

Свим апелом упућујем оне осећаје, што у данашњем тешком овом ратном времену осећа цео српски народ; ако у Вама куца право српско срце и ако дишете правим српским духом, онда ургирајте и замолите окупаторске немачке војне власти, да не узимају све за своју војску: брашно, маст, кромпир, вино и дрво, него пола да оставе и за српски народ...

Народу кога вашке једу и гладном народу не мили се ни да живи, а камоли још да ради на некој „обнови Србије".

Стога апелујем на вашу свест и разум, наредите:

1. Да се грађанима града Београда, као и осталим варошима у Србији, даде хлеб од пшеничног брашна или мешан пола од пшеничног пола од кукурузног и то уредно сваки дан, а не да се народу за новац даје пројa, оуђава и горка и то 1 дан има, а 2, 3, 4 и 5 дана нема.

2. Да се грађанима града Београда да дрва, да се народ може да пере од вашију које га једу и које изазивају обољења код народа од болести пегавог тифуса.

Нарочито, код сиротиње, која није у могућности да плаћа велике зеленашке цене.

Ако ви нисте у могућности да се за народ брините... онда поднесите оставку на дужност Претседника Владе...

Српски народ не тражи празне фразе и говоре преко Радија, као и писања и обећања преко новина...

Није заслужио Српски Народ да га овако мрцваре и муче садистички глађу...

Питам вас, да не живимо у доба садисте римског императора Нерона?!

Ако што год имате да ми противуречите и одговорите ви ми одговорите Преко Радија, на дан 15 јуна о. г. у 19 часова и 30 минута.

С поштовањем
Др. Наум Атанацковић
бивши народни посланик
Аранђеловац

Громовник је буљио у овај полуписмени апел. Слова су титрала пред њим. Шта је рекао, није забележено, али је у левом углу црвеном оловком, својом претседничком руком написао.
7/VI

г. Ђорђевићу

да се пронађе овај јунак што се не потписује својом руком и саслуша. генерал Недић

А на полеђини:

1) телеграфирати с. нач. Аранђеловац и питати да ли овај тамо постоји?

2) Питати УГБ да ли се пријавио код УГБ. Н.

8/VI-42

Тад су за несретним Наумом полетеле потернице.

Ср. начел. Аранђеловац

известите — шифром...

Министарству унутрашњих послова:

На I бр. 16302 извештавам негативно.

Бр. 7720

Срески начелник
Пауновић, с. р.

— Ниси у Аранђеловцу? Е онда си, Науме, голубињу, сигурно у Београду. Ухватиће тебе мили моји жандармчићи.

Телеграми којима се трагало за Наумом

Министарство унутрашњих послова
Управи града Београда
Изволите одмах обавестити...
I бр. 16302
9 јуна 1942

Управа града Београда
9. V. 1942
Бр. Дел. 11441

Министарству унутрашњих послова Београд

У повратку акта ... част је известити да ... Др. Наум Атанацковић, није пријављен код ове пријавнице...

Нигде Наума.

А Наум је шетао Теразијама, седео у канцеларији, орао њиву у Вишњици, ловио рибу на Дунаву, возио ауто по београдским улицама, радио у фабрици.

Наум је у многим јединицама НОВ машинком писао пламене протесте против садисте српског народа, Нерона, његових господара и њихових помагача.

Они су написали за Наума: „нема га, а. а." Али тај Наум, сав српски народ кога они нису знали, сад пише за своје крвопије:

„Нема их, а. а."

М. Селимовић

ОКУПАТОРСКА ШТАМПА
ПИСАЛА ЈЕ ОВЕ НЕДЕЉЕ

Пре три године

Прошли су пред нама сви сталежи, људи свих мишљења. Једни су плакали, други су се чудили, трећи су се кајали. Наша изложба је отворена скромно и нечујно, као што је била и припремљена. („Ново време" од 23 децембра: чланак др. Лазара Прокића о антимасонској изложби.)

Људи су заиста плакали од муке, други се чудили чуду, али су се сви кајали што су дошли.

*

Вођа Рајха преузео је и формално врховну команду војске и СС трупа и упутио проглас војницима оружане силе и трупама СС. („Ново време", 24 децембар).

Од тога дана Немцима је пошло сасвим наопако.

*

Уредба о телесној казни: Чл. 5. — Телесна казна батињања може се изрећи од 5 до 25 удараца штапом по задњем делу тела — дебелом месу. Чл. 6. — Телесна казна може се изрећи и извршити над лицима оба пола од 16 до 65 година старости. („Ново време", 27 децембар).

Нису, дакле, били поштеђени ни деца, ни старци, ни жене.

*

Кад смо им рекли да је дужност сваког Србина да потпомогне свим силама став генерала Недића и да се сврста у антикомунистичке редове ради одбране српства, добијали смо кратак одговор: „Не бавим се политиком!" (Жали се „Наша борба" на држање Срба у своме броју од 28 децембра).

Коментар није потребан.

Пре две године

Српским радницима је свуда у Немачкој добро. Било у Бечу, Минхену, Хамбургу, Берлину или у сасвим малим местима и селима, наш човек је увек задовољан и пун доброг расположења. (С. М. Јанковић: „Ново време", 25 и 26 децембар).

Тако исто добро и задовољство желимо господину дописнику из Берлина.

*

Немачка ће сигурно победити, рекао је даље генерал Недић, комунистичку аждају, јер ако је не би победила, онда би цела Европа и цело културно човечанство доживело катастрофу. (Недић сеоским домаћинима: „Ново време", 27 децембар).

Пошто није успео да убеди Србе да ће Немачка победити, генерал Недић побегао је Немцима да њих убеђује.

Пре годину дана

Зимска битка, дакле, за Совјете нема никакве повољне предзнаке. На Божић 1943 се немачки фронт налази у одбрани која познаје зиму и показује ново оживели офанзивни дух. („Ново време", 25 децембар).

Још кратко време, па ће заиста још само духови водити рат у немачким борбеним линијама.

*

Управнику града Београда министру Драг. Љ. Јовановићу, моме верном, оданом и вредном сараднику, као старешини и шефу тих врлих службеника одајем у име Владе народног спаса и своје високо признање за личну храброст и залагање, енергично и национално држање и васпитање подручних му органа. Претседник српске владе, министар унутрашњих послова, армиски ђенерал Милан Ђ. Недић, с. р. („Ново време", 26 децембар).

„Отац Србије" овако одаје признање убици Срба.

ЛОГОРСКИ МУЧЕНИЦИ

Тако су ишли на губилиште

Београд, логор на Бањици

Драги моји мили и драги, поздрављам вас са ватреним поздравом, а изгледа последњим. Ја сам знао зашто се борим, а сада још више знам и живот не жалим. Такав народ као што сте ви, несебичан у новом свету, добро ће живети, ништа вас не могу учити ви сте сви добри и ваљани. Ти Милка нађи поштеног друга и продужи да живиш природним животом. За децу после рата немој да бринеш, то ће бити брига заједнице.

Поручујем свима, чувајте слободу која ће сигурно доћи, јер се она тешко нађе када се изгуби. Захваљујем свима који те помогну. Сада поздрављам вас свије, поздравите све који су живи и остану живи, а ја ћу поздравити све који су пали. Свима милим и драгим желим последње, последње због, чувајте слободу

ваш Љубиша

Писмо ове садржине упутио је својима паркетар Љубиша Ласковић, Личанин из села Почтељ, општине Медак код Госпића. Он је био настањен у Београду, у Драже Павловића улици 24, ухапшен је јула 1944. Немци су га стрељали у логору на Бањици са једном од последњих група стрељаних.

Његове последње речи пред погубљење, исписане оловком на парчету хартије доносимо у целости онако како су написане, јер тако говоре најречитије. Мирно и хладно писане оне су језива оптужба. Није Ласковић једини отишао на губилиште са оваквом мирноћом, и вером у победу а речи и крв толиких јунака слободе вапију за осветом.

СЛИКЕ ИЗ ОКУПАЦИЈЕ

Дуги ред за цигарете. Ситан, замрзнут снег засипа за врат. Сви тапкају по залеђеном асфалту, а немачки војници, „падобранци" узимају преко реда.

Једној жени дозлогрдило. Одлучила се да каже:

— То не гут... Ми вартен, а ви кауфен...

Немачки војник пали цигарету окренувши јој леђа као да није чуо, а потом, заустављa пун камион војника и наређује им да купе цигарете.

— На, сад је гут! А?

Сви ћуте и тапкају на мразу

— Нема више цигарета, објављује продавац дувана.

*

— Не знам шта да радим. Мали Браца ми је слаб. Треба да му кувам на зејтину... Само где да нађем зејтин у ово време?

— Рећи ћу вам. Има ту у броју 12. једна фолксдојчерка хаузмајсторка. Она има. Само неће новац. Однесите јој вуне или перјани јастук, и, ако хоћете да добијете молим вас говорите немачки. Она неће српски да разговара.

*

Наредбе ничу једна за другом. Окомили су се на Јевреје. Плакати су све злослутнији. Позивају већ и жене на Сајмиште.

— Оставите код мене вашу девојчицу, нуди једна Београђанка забринутој мајци.

Жена се колеба. Најзад каже:

— Не. Нека буде поред мене. Ваљда нису тако бездушни да нам и живот одузму.

*

— Шта има стара, пита немачки стражар на станици војника који завирује у котарицу.

Старица га разуме. Она сама одговара:

— Два кила брашна и једно јаје.

— Брашно ин орднунг, а јаје гиб хер...

Узима стражар јаје и врти се са њим не знајући где да га стави. После размишљања баци га на асфалт перона. На прасак јајета старица се окреће и застаје.

— Лос, лос, виче стражар за њом.

КОНОПАЦ ЗА „ОЦА СРБИЈЕ"

НЕДИЋ: Очеви су... а немамо коме да се одрешимо...
ДРАГИ ЈОВАНОВИЋ: Не брините, доћи ће они у Берлин да нас вежу

ЧЕТВРТИ ЈУЛИ

ДОГАЂАЈИ У СЛИКАМА

ПОМЕН ПАЛИМ ЈУНАЦИМА

Прошле недеље одржан је у Саборној цркви у Београду помен жртвама, палим у народно-ослобо дилачкој борби: претседништво АВНОЈ-а и АСНОС-а за време помена

НАЛИЧЈЕ СКУПОЋЕ

Сада је трговина слободна. Нема више „црне берзе". Од ње је остала само успомена да је црна, али да је, по општем схватању, и таква каква је била, црна, прехранила наше градско становништво. Ни сам њен творац, окупатор, није успео да је сасвим искористи у своје сврхе пљачкања.

На жалост, и данас, када је трговање слободно, када се све може донети на пијацу и слободно продати и купити, провејава дух црне берзе. Извесни људи као да су се потпуно саживели са њом. Похлепа за великим зарадама и брзим богаћењем није престала.

Неки су производи пали на пијаци као што је случај са брашном и са машћу. Други су чак и скочили, као на пример огрев и шећер. Зашто? Истина је да су нас Немци немилосрдно, да су нас свирепо опљачкали. Тачно је да постоје велике саобраћајне тешкоће, па да се због тога цене не могу уједначити пребацивањем појединих производа из крајева у којима их има у крајеве у којима их нема. Непријатељ нам је ту показао своју пуну „пажњу". Шуме су уништене, рудници угља онеспособљени, шећерна репа остала је неповађена. То само примера ради.

Све је то истина, а ипак на устима сваког исправног и поштеног човека лебди питање: Зар дрва морају да буду 15, 20, па и 30 хиљада динара метар? Зар да шећер буде 3000 динара? Зар килограм меса 700 до 1.000 динара?

„Или нечега нема и онда га заиста нема," или га има и онда нека не буде тако неприступачно потрошачу! Чиме онај који је насекао дрва у шуми оправдава тако високу цену? Чиме оправдава цену шећера онај који га је склонио, да би га сада скупо продао? Најблаже речено то су људи који немају ни мало љубави за друге, који пате. То је дух црне берзе који се је увукао у њих.

Проћи ће и ова тешка времена. Непријатељ ће, захваљујући пожртвованости и храбрости наше војске, бити ускоро сасвим истеран из земље. Народна власт успоставиће сарадњом и помоћу свесних слободних грађана, сарадњом целог народа. Биће организоване задруге. Крајеви у којима је нешто још остало притећи ће у помоћ другима. Поља ће наша опет бити узорана, опет ће озеленити. Покренуће се машине по фабрикама. Цео ће живот кренути и нећемо дуго морати да чекамо.

А сада док рат још траје, док је још невоље, треба и морамо да будемо људи, а не дерикоже. Најбољи међу најбољима гину за нашу слободу. Злочин је тежити за богаћењем у таквом времену.

Скупоћа има своје лице. Она долази отуда што нечега нема у довољној мери. Али, има и своје наличје. То је тежња за прекомерном зарадом.

Нека наличје уступи место лицу, па ће наше пијаце друкчије изгледати.

Београдски продавци новина
од првог дана раде ударнички

Приземна кућа „за уживање" у Ђуре Даничића 4 припадала је тасту Драгог Јовановића. Из ње је он сасвим разбојнички, као из бусије, наоружан до зуба, пуцао на партизане, који су у Београд донели слободу. Пуцао је и убијен у њој.

Три стотине београдских продаваца новина имају ту свој дом. Он није велики, али у њему се доносе одлуке које се не тичу уских интереса појединаца, већ утичу и доприносе општем животу Београда.

За време окупације колпортери нису остајали неактивни у позитивном смислу. Плаћеничко „Ново време", Љотићева „Наша борба" и бедни „Српски народ" паљени су кад год је то било могуће, а вагон непродатих публикација антикомунистичке изложбе речито говори о саботажи колпортера. Бојкотом „Бодљикавог прасета" срушен је тираж овога листа од 15 на 2 хиљаде примерака.

По ослобођењу „Политика" је изишла 24 октобра, а већ 28 послали су колпортери, од својих зарада, 205.200 за рањенике. Тај њихов прилог је први прилог уопште за рањенике наше војске и Црвене армије. Осим тога, они су радили недељу дана за војску и том приликом скупили 217.302 динара. Целокупна зарада на дан 24 о.м. од 204.815 динара намењена је пострадалим крајевима и однета редакцији „Борбе".

Поред свих тих акција колпортери су учествовали и у ударној недељи. Дали су 7.000 радних часова, а тамо ће су радили и на истовару брашна на Сави.

Продавци новина у рано јутро

Писма уредништву

РАД НИЈЕ КУЛУК

Драги „20 Октобре",

Ми који нисмо на фронту свесни смо великих жртава. Наша је дужност да учинимо највеће напоре за победу над непријатељем. Све за фронт и сви на фронт! — то није обичан позив, то није само парола, то је крик једног народа који се ослобађа најстрашнијег ропства. Према томе, ми који нисмо на фронту, морамо да учинимо све за наш фронт, за наше борце, за слободу и за независност наше земље, за будућност наше деце. Ми морамо али ми хоћемо да радимо, јер знамо да је рад наша дужност, наша обавеза, и према фронту и према отаџбини. То је наш дуг отаџбини, а **не кулук,** *не присиљавање.*

Међутим, дешава се да се неки од другова који руководи радом или тачније неки од спроводилаца, понаша према људима позваним на рад као да смо не на обавезном, већ на присилном раду, као да тај рад није почаст, већ кулук, па чак и као да је он казна. „Могао би ти, друже, мало и да кулучиш!", обраћа се по неки одговорни друг грађанима, мислећи при томе на обавезан рад. Он тиме прави велику грешку и понижава нас све који радимо, јер испада да смо кажњеници а не грађани који су баш свесни својих дужности. Сем тога, са грађанима који се налазе на обавезном раду не поступа се кад и кад онако како би требало да се поступа. Пребацује нам се, да смо забушанти, изгледа не само кад ћемо бити потпуно ослобођени, него и када ћемо уредити своју земљу. И пружила нам се је, ето, прилика да покажемо шта смо у стању да учинимо кад је добре воље. Само, нас је на рад присиљавао непријатељ, за њега смо кулучили, док смо били поробљени. Сваки часак нашег рада био је онда — продужење нашег ропства. Сада је сваки тренутак рада приближење победи.

Ми више не кулучимо, ми радимо за своју земљу, за свој народ, за себе. То морају да знају и они који раде и они који нас воде на рад.

НОВИ РЕНТИЈЕРИ

„20 октобре",

Пишем ти, јер видим да тражиш корисну и поштену критику. Немам шта да кажем о народној власти, тим пре што је она тек у стварању. Хтео бих да ме чују баш они који ту власт највише критикују. Извесни људи у београдској чаршији, и не мали број, данас, у слободи, и не помишљају да покрену привреду с мртве тачке, до које ју је довео непријатељ. Пошто радње ипак треба да буду отворене, тим људима се не ради под овим приликама, јер очекују нешто друго, а неки приход се мора обезбедити, измислили су сада нову врсту ренте: издају своје дућане у пазакуп разним бифеџијама, трговцима сухо-месната робом и ћевабџијама по цени која је четири, пет, па и више пута већа од оне стварне. Ако им је, на пример, кирија локала 2000 динара — наплаћују 10.000; ако је 3000 — узимају 12, па и 15 хиљада итд. Ем ништа не радиш, ем зарадиш десет хиљадарки! Они којима је „дошао брат, а не рат" плаћају, тру ју руке задовољни и — деру потрошаче. Трљају руке и мудраци који су им издали локал: пијуцкају (забога, у својој радњи!) окрећу по навици по неки послић „испод руке", ма да је трговина слободна, и критикују...

СМЕНА

СТАРА ГОДИНА: — Овим мачем ћеш дотући звер коју сам сатерао у њену јазбину, а после ћеш дати ову гранчицу мира, слободе и напретка напаћеним народима!...

Београдске слике

Предвече. Ветар брише полу Гвожђе је, употребиће се за напустим улицама. Журни кораци шу индустрију. одјекују кроз замрачен град.

Поред гробова руских официра, код Вуковог споменика, стоје две девојке. Стоје и ћуте.

— Јесте ли познавали те људе?

— Не, нисмо... Али наш брат је пао негде у Босни. Зар није свеједно стојимо ли на овом гробу или на његовом? Истој су идеји служили...

*

Трамвај зуји, љуља се на ново-постављеним шинама. Жагор. Један старији грађанин прича:

— Око моје куће за време ослобођења Београда падале гранате из бацача. Падале су на све стране... Само је фијукало! Кад се све смирило покупао сам пројектиле граната. Неких петнаест... Питали ме: шта ће ми. Требаће одговорио сам. А право да вам кажем ни сам нисам знао зашто. Сад ето, затребало је.

*

На тргу дрхте пиљарице. Још више дрхте муштерије. Мраз је. Скупоћа.

Срећу се две пријатељице и једва се распознају од капа и шалова.

— Спремаш ли шта за Божић?

— Па, биће, ваљда, будева уместо прасета...

— Ју, црна, а зашто?

— Причекаћу са прасетом мало док ми се син врати из рата, па да га заједно једемо.

*

Отвара се прозор из дворишта, и са облаком паре, одјекује глас у хладно јутро:

— Шта то комшинице чепркате у башти по овом мразу?

— Сакупљам разбијено комаће стакла да га пошаљем по деци... Нешто друго немам, а полупаних стакала доста, као хладне воде....

СЛОБОДНИ СИЋУ

ДУХ ЦРНЕ БЕРЗЕ

— Ej, црна Персо, када Швабе све своје одведоше, што нам тебе оставише!

Шале које су се шапутале ПОД ОКУПАЦИЈОМ

ФОЛКСШТУРМ

Разговор се води на небу, у чистилишту — немачки одељак. Ту су многи немачки маршали, генерали, фелдмаршали; ту су Фридрих Велики, Бизмарк, Хинденбург и други. Хоће да се прошверцују у рај.

— Много нешто грми доле. Неко треба да види шта се дешава у нашој Немачкој! Драги Хинденбурже, сиђите на земљу и донесите ми извештај о стању у домовини.

Старцу Хинденбургу није баш мило, али — наређење је наређење. Одлази, и враћа се кроз један сат.

— Шта се десило?

— Екселенцијо, морао сам да побегнем: позивају моје годиште.

Радио Београд и друге радио-станице

За једне „Усмене новине" дала је Љубинка Бобић, чланица Народног позоришта, једну успелу козерију. Козерија гласи:

„Оптужени сте сви колико вас је у сали да сте за време окупације слушали радио Лондон и Москву, иако се то кажњавало смрћу...

Побогу брате, па да смо бар некако неприметно слушали, него кад је време емисији Москве или Лондона, испразне се улице, затварају се прозори и настаје тајац од десет минута или пола сата, већ колико емисија траје. И онда насмејани излазимо на улице.

А шта смо слушали на Београдском радиу?

„Овде радио Београд, наше трупе потукле су до ногу последње остатке бољшевичке армије. Северозападно од Кијева опкољени су Руси у котлу и сада иду у сусрет своме уништењу..."

НАШ НАРОД: „Наше трупе! Наши вас пси појели, лажови једни!"

У АМЕРИЦИ због рђаве жетве расматра се питање рационирања хлеба.

НАШ НАРОД: Е, ово је да цркнеш од смеха! Како би било да им пошаљемо мустру од нашег Дириса.

У ИНДИЈИ на позив Чандра Бозе дошло је до великих немира у Бомбају, који гладује.

НАШ НАРОД: Кадгод Швабе иде рђаво, одмах ухвати Индију и индијске вести. Одлична ситуација.

У АУСТРАЛИЈИ влада велика оскудица у текстилу. Дошло је до помора аустралијских оваца.

НАШ НАРОД: Их, их, сад и овце цркавају.

ВАСЕРМЕЛДУНГ: Бруто регистарских тона...

НАШ НАРОД: Ух, ово бруто регистарских тона нас поједе. Нема, бре, више ни једног чамца

У РУСИЈИ се налазе још остатци разбијене совјетске војске који носе пушке на сицимку.

НАШ НАРОД: Побише све Русе. Остало је још четири Руса.

Радио Београд објављује да данас фирер говори у пет сати: Их верде шнајден Европа ви их вил. ртртртртртртртртрт...

НАШ НАРОД: Задави га, кврц! (Радио се затвара.)

ГОВОРИ отац и мајка Србије Милан Недић:

„Црвена неман је на нашим границама."

НАШ НАРОД: Хвала Богу! Хоће ли скоро?

„Они ће, ако се не одупремо, прегазити нашу земљу и преплавити је."

НАШ НАРОД: Дај, Боже, дај, Боже, што пре.

„Неки изроди слушају непријатељске емисије и уносе међ мирно становништво лажне вести. Прокажите оваквог изрода."

НАШ НАРОД (тихо у пролазу један другоме): Здраво, изроде!

Чим смо се ослободили, један мој комшија виче на сав глас: Радио Москва, радио Лондон, слушам радио Лондон и Москву, чујте. И све јаче: Слушам Лондон и Москву". — „Шта вам је човече?" питам га ја. А он ми каже: „Моја жена из навике препаде се кад чу Лондон гласно. „Јеси ли полудео, човече". Шта је теби жено, јеси ли ти полудела?" „А, јест, јесте", присети се она. Јаој, убио га Бог, утерали ми страх у коске па не могу да се снађем. Дај навиј Русију, нека пева, дај навијај скроз, нек се чује. Живела слобода!"

ХИТЛЕР ИЗМЕЂУ ДВА ФРОНТА

Немачка се нашла уклештена између два фронта.
(И. Стаљин)

— Мени изгледа, мој Фireру, да су наши појмови о животном простору постали некако ужи!

(„Крокодил" Москва)

Кољачи у Риму

— „Државна комисија је утврдила да су четници и усташе поред одраслих клали и нејаку децу..."

— Откад су четници дошли у Рим, италијанске мајке овако воде децу у шетњу.

Њихова помоћ

Место да упрегну
себе, руке две
за поштени труд, —
језик су упрегли:
критикују све.
Не мењају ћуд.

Г. Т.

ЕНГЛЕЗ ЈЕ ПРОНАЂЕН

Свакоме је још и данас у сећању, ко је био под окупацијом, слика немачких официра како иду гордо улицама с пакетима у руци. Швабе су нешто опљачкале и шаљу Швабицама.

Тим поводом, у Београду се причало како се шеф немачке полиције жалио да се у униформи немачког официра крије један непознати енглески официр.

Знате ли како су ухватили Енглеза? На сваком углу поставили су по једног стражара да мотри на немачке официре. Дуго су гледали и чим се појавио први официр без пакета — био је то прерушени Енглез.

ДОПИС ИЗ ИНОСТРАНСТВА

Немачко-српски речник

Семеринг, „Ентпансион", 1944.

Хоћу да се јавим мојим заосталим пријатељима. Право је да од мене чују глас, али нека се они чувају да се њихов глас не чује, јер онда тешко њима од народа.

Мучим се са овим немачким језиком до зла бога. Учио сам га у Београду као претседник немачко-српске влад али ишло ми је тешко. На чио сам само да по немачк правилима стрељам људе. Али ћу ипак покушати да нешто из Немачке пишем немачки.

Брудер — — то су Миња и Божа.

Нефе — — то је Краков

Барт — — то је Јонић

Гот — — то је фон Ваикс-

Медхен фир алес — — Драги Јовановић

Камарад — — Љотић

Флухт — — јунаштво

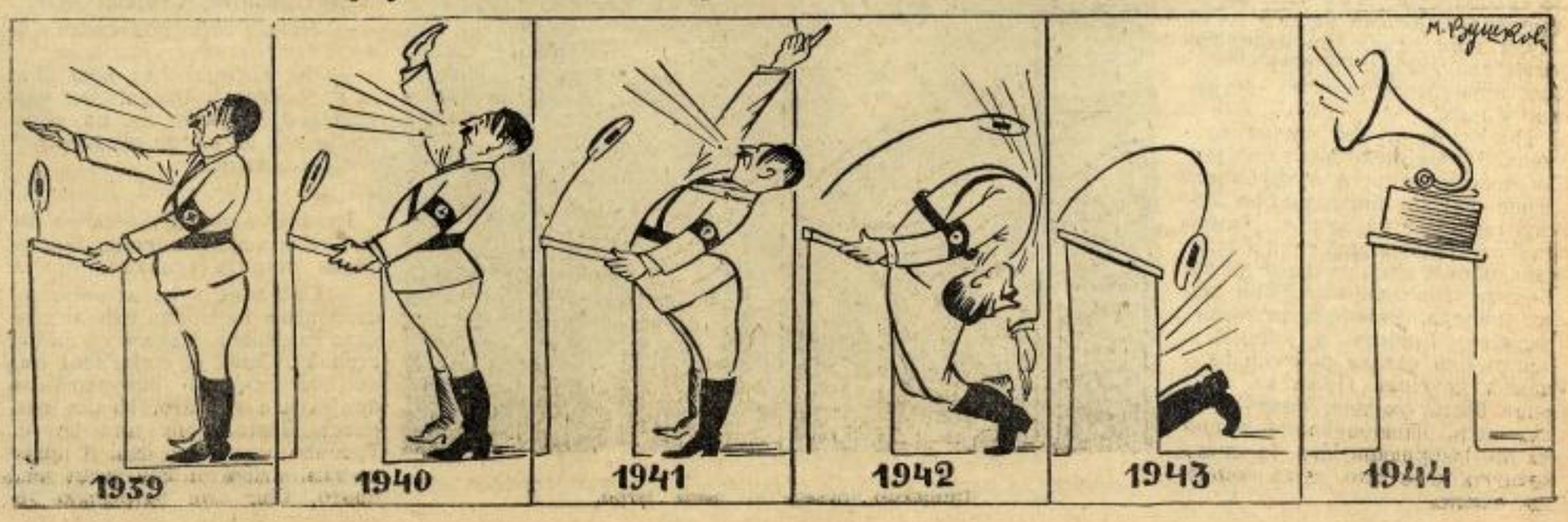
И тако даље. За први пут доста. Неколико речи, није то мала ствар! Иду ми тешко страни језици, бестрага им глава. Само сам један страни језик успео да научим. Њиме ћу сада да вам се јавим. То је као нека шифра за моје пријатеље, ако их још има. Ево:

Ипи јапа сапам оповдепе сапа мопојипим кополепегапамапа. Тупућупу бипитипи допок непе допођупу Рупусипи. Попослепенепе знапам штапа ћупу.

Хапајл Хипитлепер.

Б. Ђ. Недић,
армиски ђенерал и претседник владе Народног спаса

Метаморфоза Хитлерове говорнице у Рајхстагу

КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ И НАУКА

Московски МЕТРОПОЛИТЕН

Један од највећих техничких подухвата Совјетског Савеза

У једном од својих говора о изградњи нове, модерне Москве, Л. М. Каганович је рекао: „Без канала Волга—Москва и без метрополитена, Москва, као милионски град, не може да постоји. Без довољне количине воде и без развијеног, брзог, удобног варошког саобраћаја, Москва би била осуђена на животарење." Велики план о реконструкцији престонице Совјетског Савеза био је давно готов. Канал Волга—Москва изграђен је, уместо за 15 година колико је било предвиђено, само за 4 године. Метрополитен, чија дужина износи око 54 км, завршен је пре предвиђеног рока и претставља, заједно са неким другим објектима, један од најграндиознијих техничких подухвата остварених у оној предратној, скоро легендарној фази изградње која је неодољивим полетом била захватила Совјетски Савез.

Најлепши метро у свету

То је најмодернији и најлепши метрополитен на свету са максималном удобношћу за путнике, са водоводом, канализацијом и специјалним постројењима за вентилацију. Апарати који се контролишу аутоматски, регулишу у великим подземним станицама температуру и влажност ваздуха. До дубоких станица, од којих неке леже на 40 м испод улица Москве, не спушта се обичним степеницама, него ескалаторима — нарочитим покретним степеницама. То је нарочито значајно, јер се само три станице налазе на дубини од 9.5 м а осталих 6 на дубини од 30—40 м. Све су оне обложене мермером, имају простране чекаонице и прилазе украшене стубовима од племенитог камена. За време тешких ваздушних напада 1941 године, оне су, заједно са тунелима метрополитена, послужиле као идеално склониште за многе хиљаде грађана.

Нове методе рада

При изради Московског метрополитена примењене су извесне нове, револуционарне методе. У првој секцији, у којој је дужина подземних тунела и станица износила око 13 км, извађено је преко 2,300.000 кубних метара земље и стена и утрошено 755.000 кубних метара бетона. Општа дужина тунела друге секције достигла је 26,3 км. На њој се радило са тзв. „тунелским штитом" — металним покретним оклопом цилиндричног облика који је утискиван напред, тако да је тунел одмах рађен у потпуном профилу и одмах облаган металним плочама које су, састављене, давале велике и чврсте прстенове кроз које није уопште могла да продре вода. На споменутих 26,3 км употребљено је 235.000 тона ових плоча и 560.000 кубних метара бетона. На многим местима радило се у расквашеном, „течном" песку који је чинио нарочите сметње. Због тога је тај део морао бити претходно замрзнут, скамењен разним хемијским материјама које су утискиване у њега, или очврснут хлађењем. На тај начин замрзнуто је преко 120.000 кубних метара тла. Сав тај посао на свих 26,3 км. завршен је за 16 месеци. Због тога је, пошто је метрополитен био завршен, шеф радова с правом рекао: „Московски метрополитен прелази оквир обичне претставе о техничком предузећу великог стила. Наш метрополитен је симбол моћи нових метода и нове организације".

Метро у Москви

У Београду је основан уметнички колектив

Има већ више од месец дана како је у Београду основан први уметнички колектив код нас. Око двадесет и пет сликара и вајара удружило се, оправило и уредило зграду Академије ликовних уметности у Рајићевој улици бр. 10, и ту сместило свој атеље. Народна власт их помаже на тај начин што им даје бесплатно храну и огрев. Сви они засада раде бесплатно, јер онај новац који добију за неки извршени посао употребљавају за набавку сликарског материјала који се потом сматра за заједничко добро читавог колектива.

Кад стигне неки посао, онда се цео колектив састане на конференцију и сви се упознају са свим детаљима који долазе у обзир за извођење тог посла. Потом сваки појединн уметник разрађује тему и израђује своју идејну скицу, а потом се опет сви састају и између ових идеја бирају ону која је по мишљењу већине најбоља.

На тај начин је колектив досада израдио, поред много транспарената, већи број монументални портрета маршала Тита, маршала Стаљина, Черчила и Рузвелта за разне установе и дворане. Члан колектива Мило Милуновић је израдио за „Црвени крст" плакат за сабирну акцију, а члан Михаило Петров плакате за помоћ породицама без хранилаца и за продајну изложбу Удружења ликовних уметника Србије у корист рањених бораца.

»Народ је бесмртан« на нашем језику

„Просвета" државно издавачко предузеће Србије отпочело је издавачку делатност.

У издању „Просвете" држ. издавачког предузећа Србије излази ових дана из штампе значајно књижевно дело из отаџбинског рата совјетских народа „Народ је бесмртан" од В. Гросмана.

Овом књигом новоосновано предузеће „Просвета" отпочиње серију „Совјетска савремена књижевност", поред које ће издавати и литературу Јужних словена, савремену и класичну, а такође и класичне и савремене светске ауторе.

Над жариштима БИРЧА

У Бирчу, децембра 1943 г.

Застали смо у Тодићима. На Трнову. Жариште.

— Попалили душмани лањске године! — објашњава сељак. — Сабили нас у ове двије кућерине...

Цијело село у двије стјеничаве, димљиве, прљаве босанске кровињаре.

И данас душмани пале по Бирчу.

Згрчен, суров и тврд сједи старац Босанац код огњишта и кроз дим зури негдје неодређено, у непознато...

— Шта ћемо, божја воља... Никад није било добро! — каже нам старац.

— Никад није било добро....

Вијековима је неправда оргијала на плећима босанског сељака.

— Докле ћеш? — питају је

нијемо очи, упрте негдје неодређено, у непознато... Очи старца, изнемоглог, већ прегаженог...

Младост не пита. Младост, која у слободарском буну, пркоси вијековима, која кује бољу будућност. Младост која се бори за слободу и правду. Партизанска младост Босне...

Пуца. Митраљези реско сикћу. Као љуте гује на ужареном јулском камену. Топови урлају бријеговима Бирча. Туку Бетањ. Борба се разбуктала.

Офанзива. Непријатељ је искористио отсуство наших снага и продро у Бирач. Продирао је до сада неколико пута. Хтјео је да угуши искру. „Из искре је букнуо пламен".

Пожар прождире села Бирча.

Пожар Бирча види се далеко, на Планини...

— Села у Бирчу горе! — јури усплахирена новост од уста до уста, од села до села...

— Отклони, боже, од нас. Дај снаге нашој војсци! Смети душмане! — шапућу жене, дјеца, старци.

Босна гори! Већ двије године гори.

Сабласно сукљају димови уз бријегове Бирча...

Краве мучу у запаљеним шталама, овце блеје, тужно завија пас крај згаришта господареве куће...

Очи без суза, исплакане очи Босне, плачу над уништеним добром.

Фашисти, апликуће халачу, потцикују. Халапљива, погана уста ждеру сланину, сир, кајмак... Чизме силника газе жито, јаја, вуну, разбијају бреме, бакраче. За гредом је нађен отрцан, подеран новчаник. Руке војника — лопова дрхтаво га отварају. Гадна, нељудска псовка. Новчаник је био празан.

— Просјаци! — каже презриво швабо.

Он се љути. Он нема више зашто да се бори. Све је мање сира, вуне, кајмака, масти, све је мање плачке у земљи Босни.

Оловно децембарско небо. Гажавали су димови запаљених кућа. И гробови над којима нико неће запалити свијећу, које нико неће окитити јабуком и пешкиром... Гробови који се не поштују, јер су гробови убица, ђаликућа, пљачкаша... Гробови швабе.

Пролазе швабе колонама кроз Босну. Кроз Југославију. Све је мање швабе, све више гробова...

У нашим срцима пламти још јача мржња. Још једном смо упознали швабу. А познајемо га већ одавно.

— Њемци имају добра позоришта! — говорили су нам некад.

Видјели смо једно њихово позориште. У Ужицу, у септембру 1941 године. Под отвореним небом. На тргу пред општином. Швабо је био режисер. Главне улоге препустио је српским сељацима. Њихове улоге биле су просте. Они нису требали да говоре, да играју. Они су једноставно висили. Крвави, измрцварени, убијани у борби на Златибору, у поштеној борби за слободу, они су висили на тргу...

Неко је, посматрајући то, рекао једну једину ријеч. Рекао је: **култура.** Швабо је то чуо. За пола сата висно је и четврти. Топла крв је још текла из свијежих рана. Онда се „на сцени" појавио и пети. Нашли су га у мртвачком сандуку. Улицом је ишао погреб. Швабо га је заустављао. Отворио сандук, узео ље и објесио га на тргу. Заплакане очи мајке испуниле је ужас. Пратња се шутке разишла...

На тргу су висила петорица. Швабе су се сакупљали пред вјешалима и смијали.

Гледали смо их како се забављају и смију пред том страшном сликом. Гледали смо и шутјели. У нашим срцима пламтјела је мржња...

„Њемац је лијепо уредио своју земљу. У њој су све пруге и путеви украшени дрворедима" — читали смо некад давно у школи. Онда нисмо мрзели швабу. Чак смо га и поштовали. Дворели су лијепа ствар. Данас га мрзимо. Видјели смо његове „дворедe" на прузи Сарајево—Брод. Ми смо из воза гледали и шутјели. Фричеви су гледали и сијали од среће и задовољства.

Уз пругу је било постављено десетине вјешала. На њима је висило десетине сељака из побуњене земље Босне.

Није задрхтала рука која је вјешала те сељаке. Швапска рука...

— За једног Њемца стотину „урођеника"! — урликао је швабо по земљама Југославије.

Ми смо слушали. И шутјели. У нашим срцима пламтјела је мржња...

Негдје смо прочитали и ово. На ливади ограђеној жицом одјекивали су митраљези. Швабе су убијали дјецу, нашу дјецу. Онда су престали. Свршили су посао. Тада се појавио један дјечак.

— Чико, рекао је он, заборавио си у мене пуцати...

Швабо се насмијао. Одјекнуло је неколико хитаца. Сада више ништа није било заборављено. Швабо је могао навече безбрижно да се забавља у „фелдборделу".

Ниједном није задрхтала његова рука. Рука која убија нашу дјецу, наше жене, сестре, мајке, рука која коље наше болесне и рањене другове.

Сто пута смо видјели дјела те руке. Сто пута се увлачила мржња у наша срца.

Посматрамо пожаре који прождиру села Бирча. И знамо: то горе мемљиве, задимљене собе, то гори прегршт сламе и неколико прња: постеља босанског сељака, то гори комад црне пепељаве проје: живот босанског сељака, то гори бардак ракије празничка радост босанског сељака, то гори зачађена икона, двије, три мрвице „тамјана" и стручак босиока: обичај босанског сељака. Знамо: то гори црквица, стечена у крвавом зноју, у мукотрпном хрвању са шкртом земљом.

У то сиво, задимљено децембарско вече, над жариштима попаљених села, над мртвим тијелима мученичких жена и дјеце Бирча, наша срца бијесно бију, хоће да прсну наше груди дрхте. Мржња их потреса, мржња која букти, која гори, која проваљује силином вулкана, која говори кроз наше пушке, кроз наше стиснуте песнице, кроз наше митраљезе. Мржња која кликће:

— У борбу, другови!... На скотове, на нељуде!...

...Мржња према швабн.

Племенита мржња према крвавим џелатима наших народа.

Колоне швабе су прошле.

Горе наша села. Гори Бирач. Гори Босна. Већ двије и по године гори...

Сабласно сукљају димови уз бријегове Бирча. Краве мучу у запаљеним шталама, овце блеје, тужно завија пас крај згаришта господареве куће...

Очи без суза, исплакане очи Босне, плачу над уништеним добром. У њима цакли мржња.. мржња према швабн...

Његова рука није ниједном задрхтала, сијући пустош и ужас по нашој земљи.

Не смију задрхтати руке милиона осветника које ће се сручити на његову главу. Шупљу и блесаву главу Фрица...

Чврсто стисни песницу, друже! Распали!...

У нашим срцима пламти мржња.

Пламти огањ светог ослободилачког рата у земљама Југославије.

Велики сте пожар разбуктали, швапски гадови. Сагорећете у огњу који сте сами запалили.

Душан Благојевић

ИЛУСТРОВАНИ
20 октобар
НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЈЕДИНСТВЕНОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

(СНИМЦИ СОВЈЕТСКИХ РАТНИХ ДОПИСНИКА)

Маршу на Берлин победоносне, савезничке Црвене Армије

Совјетско далекометно оружје на позицијама

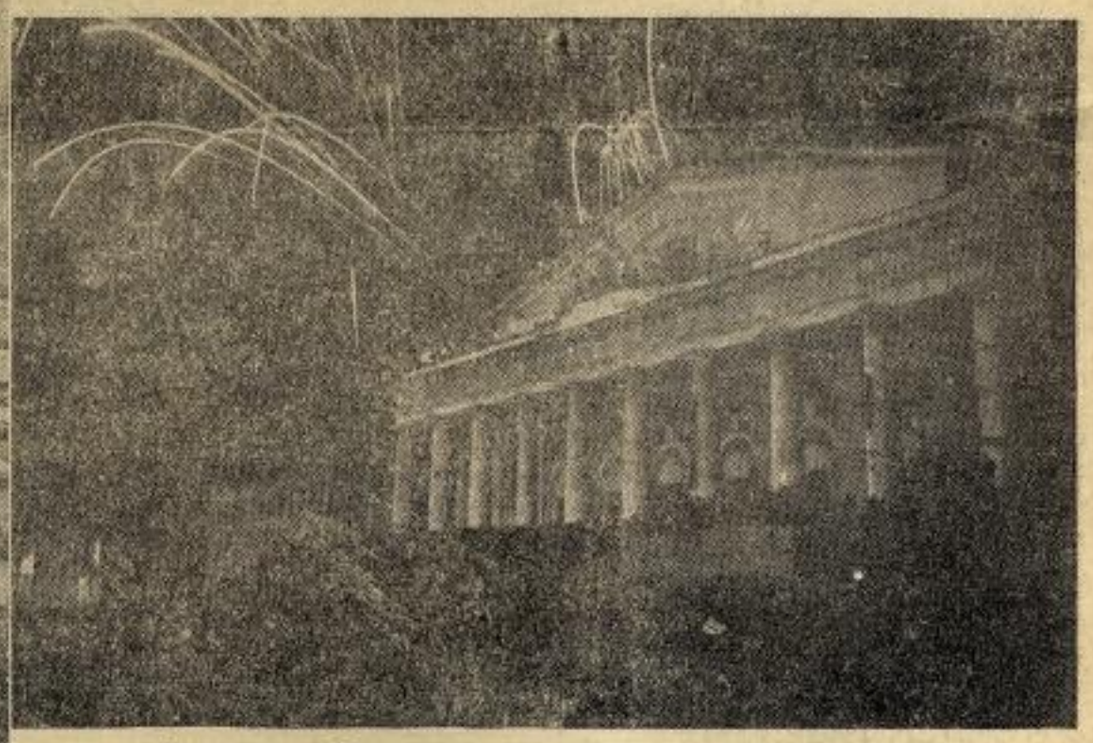
„Катуше", страх и трепет непријатеља, пролазе улицама Кристхафена у Источној Пруској

Минер Рабошапки и његов пас покупили су све ове мине у току само једног „радног дана".

Војници Црвене армије са Волге стигли су на немачку границу

Ватромет на Пушкиновом тргу у Љењинграду у славу победе

Пошто је артиљерија разбила непријатељска утврђења, пешадија Црвене армије јуриша преко Панонске равнице.